

TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
HUNGARIAN NATIONAL ASSOCIATION OF LOCAL AUTHORITIES
1071 Budapest, Damjanich utca 44. III/1., 1406 Budapest 76., Pf. 50.

Google Maps: TÖOSZ

Titkárság:

E-mail: toosz@toosz.hu

Telefon: +36 1 322 7407, +36 1 321 2497

Honlap: www.toosz.hu Forró-Drót szolgálat és jogi ügyek +36 1 322 6673

LOCALL Program

*Helyi tudásból vezérelt országos településfejlesztési
program*

Kisvárosi fejlesztések (javaslatok)

TÖOSZ

1.2 verzió

2025. december 9.

1. Tartalom

1. Tartalom	2
2. Előzmények, módszertan	3
3. Közreműködő szakértők – a 2021. február 17-ei 1.1 verzió elkészítésében	15
4. Közreműködő szakértők – a 2025. december 9-ei 1.2 verzió elkészítésében.....	17
5. Javaslatok	19
5.1 Lakhatás, közlekedés	19
5.2 Megélhetés, versenyképesség	26
5.3 Infrastruktúra és településkép	33
5.4 Szociális ügyek és egészségügy.....	38
5.5 Oktatás, sport	50
5.6 Közigazgatás, kultúra	63
5.7 Helyi adottságok, okos város – okos közlekedés.....	68

2. Előzmények, módszertan

A kisváros tradicionálisan a környező vidék gazdasági központja. Piachely, ahol mezőgazdasági termékek és iparcikkek cseréltek gazdát, illetve szolgáltatóhely, ahol a népesség nem anyagi jellegű javakhoz hozzájuthatott. Történetileg a magyar kisvárosok többsége általában olyan mezővárosokban gyökerezik, amelyek amellet, hogy ellátták a központi funkciókat a nyugati értelemben vett városok közvetlen vonzáskörzetei által le nem fedett térségekben, mindig is megmaradtak legalábbis kétlakinak: az agrártermelés jelentősége sokáig meghatározó maradt. Ugyancsak ezek a történeti tényezők okolhatók akkor, amikor a kisvárosi iparosodás megkésettisége, egyoldalúsága került terítékre: általában meglehetősen gyenge az a hagyományos, céhes ipari bázis, amely megalapozhatott volna egy erőteljesebb gyáripari kibontakozást. Egészen a XX. századig még az urbanizáltnak mondható, jelentősebb iparosréteggel rendelkező és környezetéből az adott korban egyértelműen kiemelkedő kisvárosok esetében is döntő jellegű maradt például a szőlőművelés és a bortermelés. A mezővárosi gyökerű kisvárosoknak még a dunántúli, klasszikus értelemben az agrárvárosok közé be nem sorolt csoportjának jelentős része az ipari forradalom előtt birtokközpontként fejlődött és szerzett bizonyos városi vonásokat (lásd például Keszthely, Bóly, Körmend), amelyek – bármennyire is eltérők a fejlődés útjai például a társadalomszerkezet tekintetében – hasonlítanak annyiban alföldi társaikhoz, hogy a mezőgazdaság termelte ki a gazdasági differenciálódás alapjait jelentő keresletet, jövedelemtömeget. Egy szóval: Körkörös térszerkezet kiemelkedő központjai. Ezek a helyek a megélhetés, jövedelemszerzés, közszolgáltatások társadalmi találkozások színterei.

Önkormányzati struktúra 2025

I. Települési önkormányzatok [Mötv. 3. § (2) bekezdése]: 3177

- községi (nagyközségi) önkormányzatok
- nagyközségi önkormányzatok
- városi önkormányzatok
- járásszékhely városi önkormányzatok
- megyei jogú városi önkormányzatok
- fővárosi kerületi önkormányzatok

II. Területi önkormányzatok [Mötv. 27. § (1) bekezdése]: 19

- vármegyei önkormányzatok

III. Települési és területi önkormányzat [Mötv. 3. § (3) bekezdése]: 1

- fővárosi önkormányzat

Települések száma 3155

Vármegyék száma: 19

Helyi önkormányzatok száma összesen: 3197

Forrás: KSH

A fenntartható települési fejlődés a tágan értelmezett életminőség javulását szolgálja, amely nem szűkíthető le az anyagi jólétre, hanem magában foglalja a környezet minőségét, a demokratikus jogok érvényesülését, a természeti erőforrásokhoz, valamint a társadalom nyújtotta szolgáltatásokhoz és intézményekhez való hozzáférést a teljes testi, lelki egészséget, a szabadidőt és a biztonságot.

**A települések népességmegtartó képességének növelése
az egyik legégetőbb kérdés az állam és az önkormányzatok számára.**

A problémát az jelenti, hogy egyrészt önmagában is nagyon komplex folyamatokról van szó, amelyek ráadásul nem könnyen alakíthatóak a helyi önkormányzatok által. Az elérhető munkahelyek minősége és a bérek színvonala például könnyen belátható módon kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy egy település lakosságszáma csökken vagy növekszik. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a helyi gazdaságfejlesztés eszköztára meglehetősen korlátozott, különösen a kisebb településeken. Ennek egyik legfontosabb oka a mezőgazdaság társadalmi és gazdasági szerepének radikális átalakulása, amely együtt járt az agrárgazdaság leépülésével. Ennek pótlására a jellemző gazdaságfejlesztési stratégiák jobbra a turizmus, esetleg a szociális gazdaság fejlesztésére irányultak, amelyek azonban egyrészt nem képesek nagy számban pótolni az elvesztett munkahelyeket, másrészt innovatív megközelítéseket és megoldásokat igényelnek. A gazdaságfejlesztés, a munkahelyek megfelelő számának és minőségének elérhetősége azonban csak az egyik fontos dimenziója a települések népességmegtartó képességének.

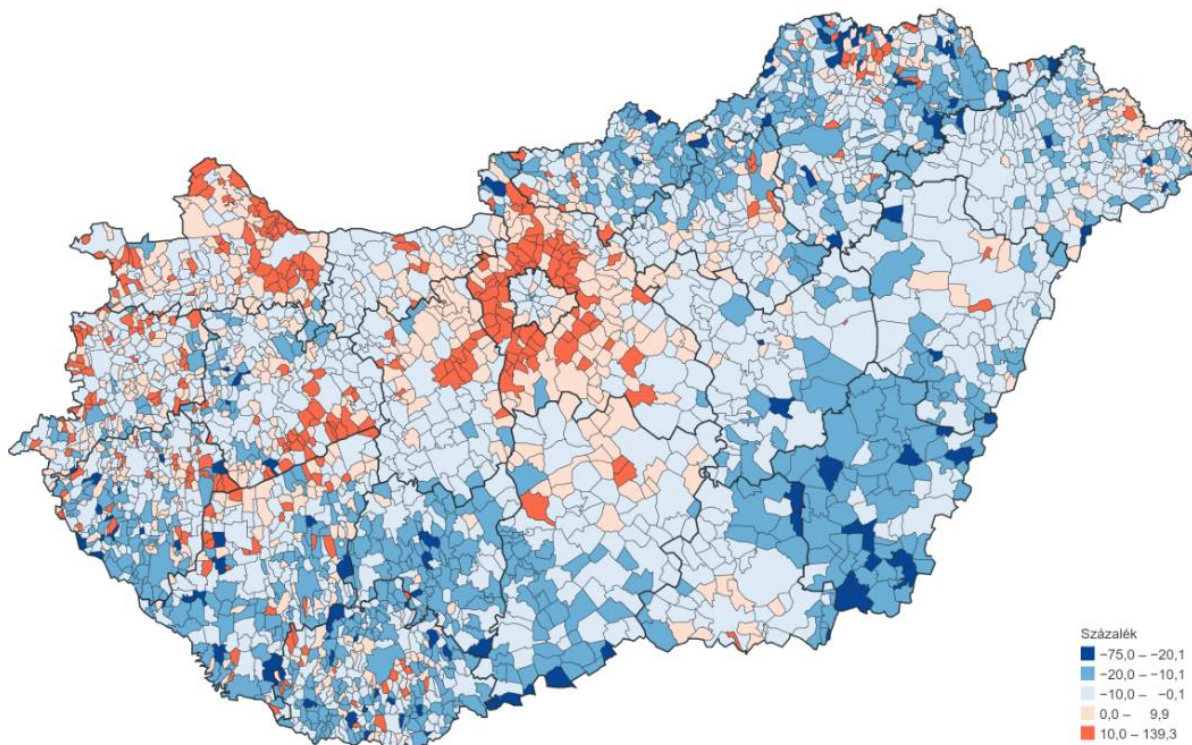
Jellemzően nagyon fontosak: közszolgáltatások elérhetősége és színvonala, környezeti helyi identitás erőssége. Az önkormányzatokra olyan társadalmi cselekvőkként kell tekintenünk, akikre egyszerre hatnak strukturális kényszerek (pl. a települések lélekszáma, földrajzi elhelyezkedése, gazdasági ereje és az ott élők társadalmi összetétele szerint), de vannak egyéni döntéseik, stratégiák, amelyek bizonyos mértékig felül tudják írni a makroszintű struktúrák által kijelölt utakat.

Közigazgatási egység	Összlakosság- szám (2019.01.01.)	Összlakosság- hoz mért %-os arány	Összlakosság- szám (2025.01.01.)	Összlakosság- hoz mért %-os arány
Magyarország	9.945.975 fő	100,0%	9.539.502 fő	100,0%
5.000 fő feletti városok*	2.955.583 fő	29,7%	2.833.352 fő	29,7%
5.000 fő feletti nagyközségek	145.075 fő	1,5%	157.305 fő	1,6%
5.000 fő feletti községek	42.671 fő	0,4%	83.559 fő	0,9%
5.000 fő feletti települések* összesen	3.143.329 fő	31,6%	3.074.216 fő	32,2%

* A megyei jogú városok és a főváros nélkül

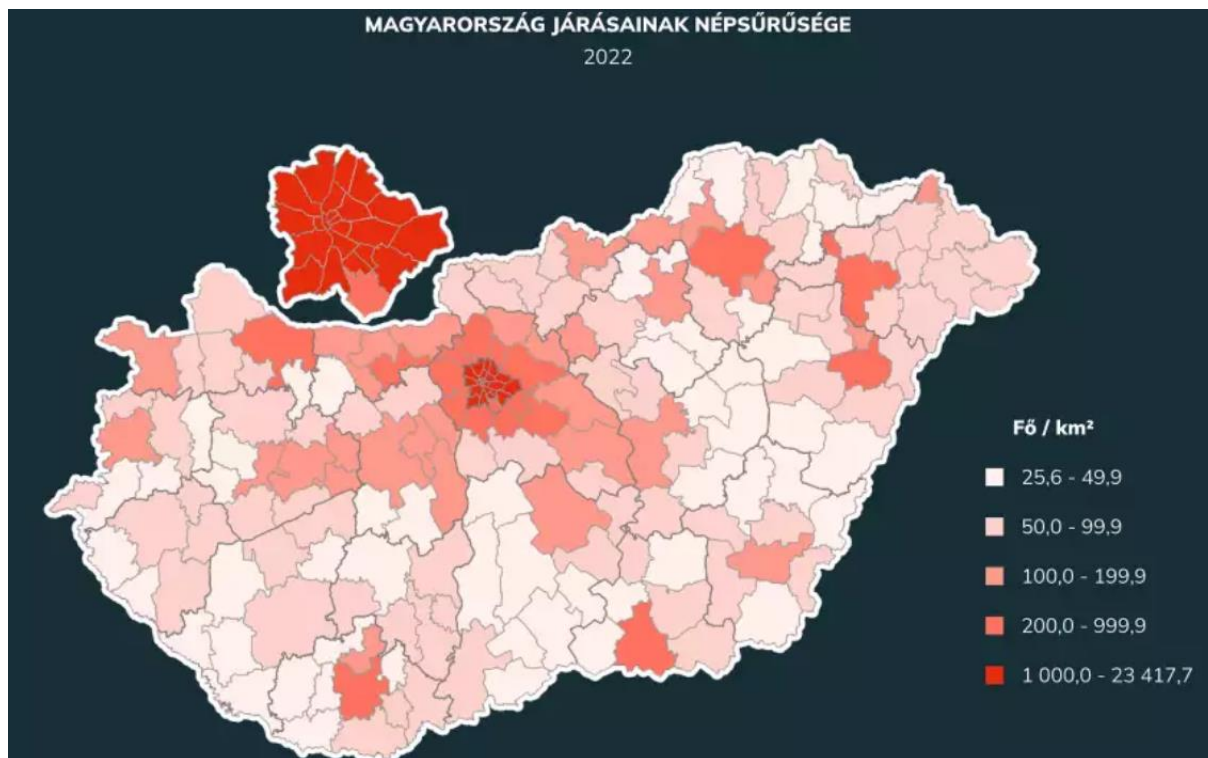
Forrás: KSH

A lakónépesség változása a 2011. évi népszámlálás óta településenként, 2022

KSH

Forrás: KSH

Forrás: KSH

Jelenleg a kormányzat által megfogalmazott definíció, amely meghatározza a kisvárosok körét a programhoz való tartozást illetően a következő: azok a városok – a megyei jogú városok (mivel ezek a Modern Városok Program részesei) és a főváros (sajátos jellege miatt) nélkül – tartoznának ebbe a körbe, amelyek lélekszáma eléri az 5000 főt, illetve azok a nem városi ranggal rendelkező községek és nagyközségek, amelyeknek lélekszáma meghaladja az 5000 főt. Ebből következik, hogy Magyarországon létrehozott 174 járásból 2025-ben **19 olyan járás van, ahol is a járási székhely település, kisváros, nem éri el az 5000 főt** (2021-ben 23), viszont minden olyan feladattal és szolgáltatással el kell látni saját járását, amely székhelyként rá nézve feladata, viszont a félreérthető definíciónak köszönhetően nem tud náluk megvalósulni a Kisvárosok Program. Ezek a kisvárosok a Magyar Falu Programban tudnak „csak” részt venni, így hátrányba kerülnek azokkal szemben, akik viszont a Kisvárosi Program keretei közt tudnának pályázatot benyújtani, pedig ugyan úgy rendelkeznek kidolgozott ITS-el és TK (Településfejlesztési Konceptióval) amelynek kidolgozásakor még beleillettek abba a kormányzati elképzelésbe, ami összhangban volt terveikkel. Mindenképpen **javaslat, hogy a definíció terjedjen ki arra a 19 kisvárosra is, akik alapvetően járási székhely települések, és a Kisváros Programjának legyen alapja a járások, mint területi egységek.**

Tehát ami elkészül, az egy tárház, amiben mindenkinek saját magának kell felmérni a belső és külső erőforrásokat, a helyi igényeket és sajátosságokat, és a felkínált megoldások közül neki a legjobbat kell kiválasztania. A vezetésnek aktívnak és innovatívnak kell lennie.

5 000 fő feletti magyarországi városok – a megyei jogú városok és a főváros nélkül – listája (ábécérendben, lakosságszám 2019. januári 1. és 2025. január 1. KSH adatok alapján)

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Abony	14 941	14 965	Pest
Ajka	28 455	26 579	Veszprém
Ács	7 169	7 174	Komárom-Esztergom
Albertirsa	13 087	14 083	Pest
Alsószolca	5 822	5 629	Borsod-Abaúj-Zemplén
Aszód	6 176	6 201	Pest
Bácsalmás	6 665	6 325	Bács-Kiskun
Balassagyarmat	15 025	13 739	Nógrád
Balatonalmádi	9 823	10 172	Veszprém
Balatonboglár	5 883	5 572	Somogy
Balatonfüred	13 637	13 179	Veszprém
Balkány	6 238	5 924	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Balmazújváros	17 618	17 600	Hajdú-Bihar
Barcs	10 939	10 282	Somogy
Bátaszék	6 501	6 241	Tolna
Bátonyterenye	12 349	11 295	Nógrád
Battonya	5 955	5 748	Békés
Békés	19 444	18 377	Békés

Berettyóújfalu	14 895	14 342	Hajdú-Bihar
Berhida	5 917	5 923	Veszprém
Biatorbágy	13 692	15 347	Pest
Bicske	12 503	12 475	Fejér
Bonyhád	13 060	12 044	Tolna
Budakalász	11 411	12 293	Pest
Budakeszi	15 022	16 037	Pest
Budaörs	29 709	29 147	Pest
Cegléd	36 909	36 026	Pest
Celldömölk	10 552	9 820	Vas
Csákvár	5 245	5 421	Fejér
Csongrád	16 635	15 808	Csongrád-Csanád
Csorna	10 042	9 586	Győr-Moson-Sopron
Dabas	17 154	17 628	Pest
Derecske	8 715	8 576	Hajdú-Bihar
Dévaványa	7 537	6 937	Békés
Diósd	10 603	11 733	Pest
Dombóvár	18 555	17 386	Tolna
Dorog	12 055	11 157	Komárom-Esztergom
Dunaföldvár	8 510	8 325	Tolna
Dunaharaszti	22 900	24 175	Pest
Dunakeszi	43 813	42 799	Pest
Dunavarsány	8 278	9 158	Pest
Edelény	9 864	9 530	Borsod-Abaúj-Zemplén
Encs	6 436	6 271	Borsod-Abaúj-Zemplén
Enying	6 775	6 692	Fejér
Ercsi	8 420	8 355	Fejér
Fegyvernek	6 693	6 489	Jász-Nagykun-Szolnok
Fehérgyarmat	8 082	7 520	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Felsőzsolca	6 775	6 818	Borsod-Abaúj-Zemplén
Fonyód	5 183	5 217	Somogy
Fót	20 479	21 334	Pest
Füzesabony	7 729	7 306	Heves
Füzesgyarmat	5 650	5 267	Békés
Gárdony	11 662	12 771	Fejér
Göd	20 027	21 923	Pest
Gödöllő	32 043	31 140	Pest
Gyál	24 607	24 871	Pest
Gyomaendrőd	13 514	12 813	Békés
Gyömrő	18 782	20 520	Pest
Gyöngyös	29 036	26 314	Heves
Gyula	28 943	30 501	Békés
Hajdúböszörmény	30 854	29 818	Hajdú-Bihar
Hajdúdorog	8 900	8 833	Hajdú-Bihar
Hajdúhadház	13 394	13 561	Hajdú-Bihar
Hajdúnánás	17 059	16 374	Hajdú-Bihar

Hajdúsámson	14 315	15 285	Hajdú-Bihar
Hajdúszoboszló	24 185	24 382	Hajdú-Bihar
Halásztelek	11 183	12 467	Pest
Hatvan	20 639	19 644	Heves
Heves	10 557	10 026	Heves
Ibrány	6 933	6 608	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Isaszeg	11 589	11 788	Pest
Izsák	5 948	5 806	Bács-Kiskun
Jánoshalma	8 650	8 424	Bács-Kiskun
Jánossomorja	6 119	6 121	Győr-Moson-Sopron
Jászapáti	8 680	8 382	Jász-Nagykun-Szolnok
Jászárokszállás	7 719	7 521	Jász-Nagykun-Szolnok
Jászberény	26 257	24 835	Jász-Nagykun-Szolnok
Jászfényszaru	5 818	5 921	Jász-Nagykun-Szolnok
Jáskisér	5 382	5 082	Jász-Nagykun-Szolnok
Kaba	5 894	5 637	Hajdú-Bihar
Kalocsa	16 106	14 778	Bács-Kiskun
Kapuvár	10 098	9 771	Győr-Moson-Sopron
Karcag	20 074	18 793	Jász-Nagykun-Szolnok
Kazincbarcika	27 969	24 479	Borsod-Abaúj-Zemplén
Kecel	8 616	8 284	Bács-Kiskun
Kemecse	5 073	5 003	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Kerekegyháza	6 730	6 737	Bács-Kiskun
Kerepes	10 633	11 367	Pest
Keszthely	19 334	18 059	Zala
Kisbér	5 553	5 439	Komárom-Esztergom
Kiskőrös	14 202	13 618	Bács-Kiskun
Kiskunfélegyháza	28 856	30 155	Bács-Kiskun
Kiskunhalas	28 392	26 448	Bács-Kiskun
Kiskunmajsa	11 562	11 185	Bács-Kiskun
Kiskunlacháza*	9 070	9 464	Pest
Kistarcsa	13 157	13 714	Pest
Kistelek	7 274	7 224	Csongrád-Csanád
Kisújszállás	11 063	1 0330	Jász-Nagykun-Szolnok
Kisvárd	17 093	15 667	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Komádi	5 562	5 246	Hajdú-Bihar
Komárom	19 248	18 622	Komárom-Esztergom
Komló	24 886	23 373	Baranya
Kozármisleny	6 434	7 036	Baranya
Körmend	11 095	10 319	Vas
Kőszeg	11 490	11 284	Vas
Kunhegyes	7 819	7 293	Jász-Nagykun-Szolnok
Kunszentmárton	8 105	7 534	Jász-Nagykun-Szolnok
Kunszentmiklós	8 387	8 280	Bács-Kiskun
Lábatlan	5 061	5 035	Komárom-Esztergom

Lajosmizse	12 045	12 077	Bács-Kiskun
Lenti	7 935	7 394	Zala
Létavértes	7 478	7 502	Hajdú-Bihar
Lőrinci	5 593	5 469	Heves
Maglód	12 727	12 650	Pest
Makó	23 362	22 513	Csongrád-Csanád
Marcali	11 465	11 102	Somogy
Martfű	6 376	5 857	Jász-Nagykun-Szolnok
Martonvásár	5 743	5 928	Fejér
Mátészalka	16 910	15 584	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Mezőberény	10 280	9 878	Békés
Mezőcsát	5 950	5 811	Borsod-Abaúj-Zemplén
Mezőkovácsháza	5 847	5 500	Békés
Mezőkövesd	16 437	15 993	Borsod-Abaúj-Zemplén
Mezőtúr	16 930	15 960	Jász-Nagykun-Szolnok
Mindszent	6 755	6 592	Csongrád-Csanád
Mohács	18 756	17 925	Baranya
Monor	18 566	19 329	Pest
Mosonmagyaróvár	32 454	31 809	Győr-Moson-Sopron
Mór	14 045	13 321	Fejér
Mórahalom	6 312	6 752	Csongrád-Csanád
Nádudvar	8 767	8 400	Hajdú-Bihar
Nagyatád	10 481	9 659	Somogy
Nagyecsed	6 467	6 186	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Nagyhalász	5 773	5 574	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Nagykálló	9 730	9 328	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Nagykátá	12 562	12 233	Pest
Nagykőrös	23 851	23 454	Pest
Nagymaros	5 068	5 139	Pest
Nyékládháza	5 112	5 138	Borsod-Abaúj-Zemplén
Nyergesújfalu	7 508	7 237	Komárom-Esztergom
Nyíradony	7 890	7 610	Hajdú-Bihar
Nyírbátor	12 199	11 648	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Nyírmada	5 084	5 007	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Nyírtelek	7 079	7 140	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Orosháza	28 647	26 605	Békés
Oroszlány	18 823	17 547	Komárom-Esztergom
Ócsa	9 794	10 244	Pest
Ózd	35 114	32 538	Borsod-Abaúj-Zemplén
Órbottyán	7 605	8 419	Pest
Paks	18 666	17 264	Tolna
Pápa	30 053	28 148	Veszprém
Pásztó	9 047	8 582	Nógrád
Pécel	16 564	17 529	Pest
Pilis	12 120	12 480	Pest

Piliscsaba	8 234	8 775	Pest
Pilisvörösvár	14 688	14 675	Pest
Polgár	8 107	8 055	Hajdú-Bihar
Polgárdi	6 951	6 831	Fejér
Pomáz	18 085	18 573	Pest
Pusztaszabolcs	6 071	6 024	Fejér
Putnok	6 896	6 653	Borsod-Abaúj-Zemplén
Püspökladány	14 517	13 653	Hajdú-Bihar
Ráckeve	10 520	11 028	Pest
Rákóczi falva	5 449	5 281	Jász-Nagykun-Szolnok
Sajószentpéter	12 334	11 782	Borsod-Abaúj-Zemplén
Sándorfalva	8 348	8 544	Csongrád-Csanád
Sárbogárd	12 107	11 859	Fejér
Sarkad	10 198	9 646	Békés
Sárospatak	12 304	11 206	Borsod-Abaúj-Zemplén
Sárvár	14 705	13 591	Vas
Sátoraljaújhely	14 947	13 641	Borsod-Abaúj-Zemplén
Siklós	9 730	9 188	Baranya
Siófok	25 095	24 513	Somogy
Solt	6 468	6 205	Bács-Kiskun
Soltvadkert	7 452	7 148	Bács-Kiskun
Sülysáp	8 519	8 740	Pest
Sümeg	6 186	5 781	Veszprém
Szabadszállás	6 361	6 165	Bács-Kiskun
Szarvas	15 887	14 576	Békés
Százhalombatta	19 057	17 995	Pest
Szécsény	5 721	5 318	Nógrád
Szeghalom	8 933	8 286	Békés
Szentendre	28 040	28 598	Pest
Szentes	27 468	25 145	Csongrád-Csanád
Szentgotthárd	8 516	8 014	Vas
Szentlőrinc	6 520	6 093	Baranya
Szerencs	9 144	8 661	Borsod-Abaúj-Zemplén
Szigethalom	18 350	19 180	Pest
Szigetszentmiklós	39 439	40 661	Pest
Szigetvár	10 450	9 691	Baranya
Sziksó	5 582	5 412	Borsod-Abaúj-Zemplén
Tamási	8 115	7 686	Tolna
Tata	23 169	22 461	Komárom-Esztergom
Tápiószéle	6 235	6 244	Pest
Tapolca	15 706	14 281	Veszprém
Tát	5 471	5 408	Komárom-Esztergom
Téglás	6 449	6 457	Hajdú-Bihar
Tiszaföldvár	10 866	10 366	Jász-Nagykun-Szolnok
Tiszafüred	11 439	10 855	Jász-Nagykun-Szolnok
Tizsakécske	11 453	11 512	Bács-Kiskun

Tiszalök	5 379	5 267	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Tiszaújváros	16 577	14 460	Borsod-Abaúj-Zemplén
Tiszavasvári	13 138	12 806	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Tolna	11 607	11 003	Tolna
Tótkomlós	5 839	5 577	Békés
Tököl	10 499	10 893	Pest
Törökbálint	14 297	14 783	Pest
Törökszentmiklós	20 913	19 924	Jász-Nagykun-Szolnok
Tura	7 810	7 894	Pest
Túrkeve	8 791	8 129	Jász-Nagykun-Szolnok
Újfehértó	12 795	12 529	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Újkígyós	5 103	5 013	Békés
Újszász	6 211	6 074	Jász-Nagykun-Szolnok
Üllő	12 194	13 198	Pest
Vác	34 102	33 466	Pest
Vámospércs	5 562	5 403	Hajdú-Bihar
Várpalota	20 303	19 436	Veszprém
Vásárosnamény	9 055	8 314	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Vecsés	21 328	21 571	Pest
Velence	6 446	7 545	Fejér
Veresegyház	19 317	21 042	Pest
Vésztő	6 983	6 608	Békés
Zalaszentgrót	6 442	6 157	Zala
Zirc	6 760	6 393	Veszprém
Zsámbék	5 724	6 033	Pest
Lakos összesen:	2 876 513	2 812 498	

* Kiskunlacháza 2019. január 1-jén még nagyközség volt.

5 000 fő feletti magyarországi városok listája (ábécérendben, lakosságszám 2025. január 1. KSH adatok alapján), amelyek 2019. január 1-jén 5 000 lakosságszám alattiak voltak

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Emőd	4 999	5 033	Borsod-Abaúj-Zemplén
Harkány	4 762	5 541	Baranya
Örkény	4 983	5 253	Pest
Rácalmás	4 766	5 027	Fejér
Lakos összesen:	19 510	20 854	

5 000 fő alatti magyarországi városok listája (ábécérendben, lakosságszám 2025. január 1. KSH adatok alapján), **amelyek 2019. január 1-jén 5 000 lakosságszám feletti**ek voltak

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Csenger	5 235	4 890	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Mélykút	5 082	4 938	Bács-Kiskun
Mezőhegyes	5 090	4 588	Békés
Lakos összesen:	15 407	14 416	

Megyei jogú városok listája (ábécérendben, lakosságszám 2025. január 1. KSH adatok alapján), **amelyek 2019. január 1-jén városok** voltak

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Baja	34 660	32 401	Bács-Kiskun
Esztergom	29 003	28 521	Komárom-Esztergom
Lakos összesen:	63 663	60 922	

5 000 fő feletti magyarországi nagyközségek listája (ábécérendben, lakosságszám 2019. januári 1. és 2025. január 1. KSH adatok alapján)

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Algyő	5 473	5 510	Csongrád-Csanád
Alsónémedi	5 337	5 742	Pest
Bugyi	5 363	5 558	Pest
Csömör	9 768	10 315	Pest
Domaszék	5 114	5 079	Csongrád-Csanád
Dömsöd	6 005	6 178	Pest
Egyek	5 335	5 247	Hajdú-Bihar
Hosszúpályi	5 947	5 879	Hajdú-Bihar
Jászladány	5 653	5 625	Jász-Nagykun-Szolnok
Kartal	5 977	6 152	Pest
Kunmadaras	5 549	5 190	Jász
Mogyoród	7 021	8 478	Pest
Nagykovácsi	8 407	9 006	Pest
Solymár	11 277	11 616	Pest
Szada	5 413	6 686	Pest
Taksony	6 417	6 988	Pest
Tápiószecső	6 255	6 288	Pest
Tápiószentmárton	5 555	5 873	Pest
Tárnok	1 0044	10 927	Pest

Lakos összesen:	134 980	141 801
------------------------	----------------	----------------

5 000 fő feletti magyarországi nagyközségek listája (ábécérendben, lakosságszám 2025. január 1. KSH adatok alapján), **amelyek 2019. január 1-jén 5 000 lakosságszám alattiak voltak**

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Helvécia	4 897	5441	Bács-Kiskun
Inárcs	4 722	5027	Pest
Lakitelek	4 818	5036	Bács-Kiskun
Lakos összesen:	14 437	15 504	

5 000 fő alatti magyarországi nagyközségek listája (ábécérendben, lakosságszám 2025. január 1. KSH adatok alapján), **amelyek 2019. január 1-jén 5 000 lakosságszám felettiak voltak**

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Tiszaalpár	5 010	4 970	Bács-Kiskun
Tiszalúc	5 085	4 998	Borsod-Abaúj-Zemplén
Lakos összesen:	10 095	9 968	

5 000 fő feletti magyarországi községek listája (ábécérendben, településtípus, lakosságszám 2019. januári 1. és 2025. január 1. KSH adatok alapján)

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Erdőkertes	8 662	10 361	Pest
Győrújbarát	7 203	8 355	Győr-Moson-Sopron
Páty	7 925	8 634	Pest
Szentmártonkáta	5 027	5 224	Pest
Tahitótfalu	6 009	6 385	Pest
Üröm	7 845	8 737	Pest
Lakos összesen:	42 671	47 696	

5 000 fő feletti magyarországi községek listája (ábécérendben, lakosságszám 2025. január 1. KSH adatok alapján), amelyek 2019. január 1-jén 5 000 lakosságszám alattiak voltak

Település	Lakosságszám		Vármegye
	2019	2025	
Délegyháza	4 764	6170	Pest
Mikepércs	4 898	5528	Hajdú-Bihar
Monorierdő	4 772	5356	Pest
Nagytarcsa	4 703	6615	Pest
Rajka	3 548	6977	Győr-Moson-Sopron
Lakos összesen:	27 621	35 863	

A 2025. évben 262 település van – a megyei jogú városok és a főváros nélkül –, amelynek lakosságszáma az 5.000 fő lakosságszám feletti (229 város, 22 nagyközség és 11 község), míg a 2019. évben 257 település volt – a megyei jogú városok és a főváros nélkül –, amelynek lakosságszáma az 5.000 fő lakosságszám feletti (230 város, 21 nagyközség és 6 község).

3. Közreműködő szakértők – a 2021. február 17-ei 1.1 verzió elkészítésében

Albertus László István önkormányzati képviselő,
Mezőkovácsháza Város Önkormányzata
dr. Áldozó Tamás polgármester, Pápa Város
Önkormányzata
Babák Mihály polgármester, Szarvas Város
Önkormányzata
Baracska József polgármester, Zalaszentgrót
Város Önkormányzata
Basky András polgármester, Lajosmizse Város
Önkormányzata
Bedő Tamás polgármester, Csongrád Város
Önkormányzata
Bereczk Balázs alpolgármester, Marcali Város
Önkormányzata
dr. Biró Károly polgármester, Kozármisleny
Város Önkormányzata
Botyánszki Pál polgármester, Újkígyós Város
Önkormányzata
dr. Csáky András polgármester, Cegléd Város
Önkormányzata
Cserháti Ferenc alpolgármester, Veresegyház
Város Önkormányzata
Dobó Zoltán polgármester, Tapolca Város
Önkormányzata
Dobozi Róbert polgármester, Újszász Város
Önkormányzata
Dóka Gábor projektmenedzser, BKMFÜ Bács-
Kiskun Megyei Fejlesztési Ügynökség
Nonprofit Kft.
Domonyi László polgármester, Kiskőrös Város
Önkormányzata
dr. Eperjesi Tamás projektvezető, Magyar
Református Egyház Zsinati Hivatala
Missziós Iroda
Fábri István polgármester, Csömör Nagyközség
Önkormányzata
Farkas Éva Erzsébet polgármester, Makó Város
Önkormányzata
Farkas Ferenc polgármester, Jászapáti Város
Önkormányzata
Ferenczi Gábor polgármester, Devecser Város
Önkormányzata
dr. Fetter Ádám polgármester, Pilisvörösvár
Város Önkormányzata
Filóné Ferencz Ibolya polgármester, Bonyhád
Város Önkormányzata

Gajdosné Pataki Zsuzsanna polgármester,
Sándorfalva Város Önkormányzata
Gömze Sándor polgármester, Tiszalök Város
Önkormányzata
dr. Gyergyák Ferenc főtitkár, Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége
Györe László polgármester, Tápiószentmárton
Nagyközség Önkormányzata
dr. Győri Ottilia polgármester, Budakeszi Város
Önkormányzata
dr. Hanusi Péter polgármester, Mátészalka
Város Önkormányzata
Hodálík Pál megyei tanácsnok, Békés Megyei
Önkormányzat
dr. Horváth Klára polgármester, Bábolna Város
Önkormányzata
Horváth Sándor projektmenedzser, Ráckevei
Polgármesteri Hivatal
Juhász Bálint pályázati referens, Órbottyáni
Polgármesteri Hivatal
Károlyfi Levente műszaki és beruházási
irodavezető, Órbottyáni Polgármesteri
Hivatal
dr. Kelemen Márk polgármester, Kerekegyháza
Város Önkormányzata
Kenéz István polgármester, Balatonlelle Város
Önkormányzata
Kiszelné Mohos Katalin polgármester,
Nagykovácsi Nagyközség Önkormányzata
Kóbor Attila polgármester, Győrújbarát Község
Önkormányzata
Kolin Péter kommunikációs titkár, Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége
Kolin-Sabján Katalin nemzetközi titkár,
Települési Önkormányzatok Országos
Szövetsége
Kovács Gábor polgármester, Lébény Város
Önkormányzata
dr. Kovács Gergely alpolgármester,
Hajdúszoboszló Város Önkormányzata
Leffelholcz Attila kurátor, FICSAK Sényő
Alapítvány, Sényő
Lőrincz György polgármester, Jánossomorja
Város Önkormányzata
Lukácsi György polgármester, Jászkisér Város
Önkormányzata

Maczik Erika polgármester, Nádudvar Város
Önkormányzata
Matkovich Ilona polgármester, Vác Város
Önkormányzata
Menyhárt Balázs projektmenedzser,
Sajószentpéter Város Önkormányzata
Mess Gabriella csoportvezető, BKMFÜ Bács-
Kiskun Megyei Fejlesztési Ügynökség
Nonprofit Kft.
Mike Imola projektmenedzser, BKMFÜ Bács-
Kiskun Megyei Fejlesztési Ügynökség
Nonprofit Kft.
dr. Miluczky Attila polgármester, Egyek
Nagyközség Önkormányzata
Molnár Áron polgármester, Algyő Nagyközség
Önkormányzata
Molnár Etele alpolgármester, Szarvas Város
Önkormányzata
Nagy Csilla megyei területfelelős, Magyar
Nemzeti Vidéki Hálózat
Németh Balázs polgármester, Bácsalmás Város
Önkormányzata
Ormai István polgármester, Nagyatád Város
Önkormányzata
Orosz Károly Zsolt polgármester, Nagyhalász
Város Önkormányzata
Papp Gergely településfejlesztő kutató, Padon
Alapítvány Tatabánya
Patocskai Ibolya jegyző, Bácsalmási Közös
Önkormányzati Hivatal
Pergő Margit polgármester, Berhida Város
Önkormányzata
Pető Zsolt polgármester, Abony Város
Önkormányzata
Porga Ferenc polgármester, Tamási Város
Önkormányzata
Prikidánovics Antal osztályvezető, Bácsalmási
Közös Önkormányzati Hivatal
Sándor Zsuzsanna főtanácsos, Gödöllői
Polgármesteri Hivatal
Schmidt Jenő polgármester, Tab Város
Önkormányzata, a Települési

Önkormányzatok Országos Szövetsége
elnöke
Simon Erika alpolgármester, Szada Nagyközség
Önkormányzata
Siri Norbert polgármester, Tiszalúc Város
Önkormányzata
dr. Steiner Erika főtitkár-helyettes, Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége
dr. Szabó Erzsébet Krisztina projektmenedzser,
BKMFÜ Bács-Kiskun Megyei Fejlesztési
Ügynökség Nonprofit Kft.
Szabó István Ferenc polgármester, Órbottyán
Város Önkormányzata
Szabó Katalin projektmenedzser, BKMFÜ Bács-
Kiskun Megyei Fejlesztési Ügynökség
Nonprofit Kft.
Szabó Tamás polgármester, Ercsi Város
Önkormányzata
Dr. Szabó Tamás PhD kuratóriumi elnök, Homo
Oecologicus Alapítvány
Szelezsán György polgármester, Elek Város
Önkormányzata
Tabáni Ádám Tamás meghatalmazott, Cegléd
Város Önkormányzata
Tóth Gergely stratégiai és fejlesztési referens,
Ajakai Közös Önkormányzati Hivatal
Tóth József polgármester, Polgár Város
Önkormányzata
Trencsényi Imre polgármester, Ibrány Város
Önkormányzata
Vas Gábor polgármester, Pannonhalma Város
Önkormányzata
Vasas András főtanácsos, Gödöllői
Polgármesteri Hivatal
Vig Zoltán polgármester, Lőrinci Város
Önkormányzata
Wittinghoff Tamás polgármester, Budaörs
Város Önkormányzata
dr. Zongor Gábor közigazgatási szakértő,
Veszprém

4. Közreműködő szakértők – a 2025. december 9-ei 1.2 verzió elkészítésében

Balázi Csilla polgármester, Tiszavasvári Város
Önkormányzata

Bálint Istvánné polgármester, Bicske Város
Önkormányzata

Básthy Béla polgármester, Kőszeg Város
Önkormányzata

Bedő Tamás Albert polgármester, Csongrád
Város Önkormányzata

Bereczk Balázs polgármester, Marcali Város
Önkormányzata

Dicső László polgármester, Alsómocsolád
Község Önkormányzata

Dobos Imre György polgármester, Tápiószele
Város Önkormányzata

Dobozi Róbert polgármester, Újszász Város
Önkormányzata

Erdei Barnabás polgármester, Fonyód Város
Önkormányzata

Fábri István polgármester, Csömör Nagyközség
Önkormányzata

dr. Fetter Ádám polgármester, Pilisvörösvár
Város Önkormányzata

Gáll Attila polgármester, Iszkaszentgyörgy
Község Önkormányzata

dr. Gáll Gabriella polgármester, Tiszalök Város
Önkormányzata

Gelencsér Gábor polgármester, Gödre Község
Önkormányzata

dr. Gyergyák Ferenc főtitkár, Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége

Györe László polgármester, Tápiószentmárton
Nagyközség Önkormányzata

dr. Győri Ottilia polgármester, Budakeszi Város
Önkormányzata

dr. Hanusi Péter polgármester, Mátészalka
Város Önkormányzata, a Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége
elnöke

Hodálík Pál polgármester, Szarvas Város
Önkormányzata

dr. Horváth Klára polgármester, Bábolna Város
Önkormányzata

Illés Szabolcs polgármester, Csákvár Város
Önkormányzata

Juhász Sándor alpolgármester, Szada
Nagyközség Önkormányzata

Jutasiné Klein Kitti polgármester, Albertirsa
Város Önkormányzata

Kiss Norbert Ivó polgármester, Enying Város
Önkormányzata

Kiss Vince polgármester, Rajka Község
Önkormányzata

Kolin Péter kommunikációs titkár, Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége

Kolin-Sabján Katalin nemzetközi titkár,
Települési Önkormányzatok Országos
Szövetsége

Kosztin Mihály polgármester, Vámospércs Város
Önkormányzata

Kóbor Attila polgármester, Győrújbarát Község
Önkormányzata

Leidinger István polgármester, Pomáz Város
Önkormányzata

Lendvai Ivánné polgármester, Kunsziget Község
Önkormányzata

Lüttmerdingné Balla Mónika pénzügyi titkár,
Települési Önkormányzatok Országos
Szövetsége

dr. Miluczky Attila polgármester, Egyek
Nagyközség Önkormányzata

Muraközi István polgármester, Berettyóújfalu
Város Önkormányzata

Nagy Attila polgármester, Csetény Község
Önkormányzata

Németh Balázs polgármester, Bácsalmás Város
Önkormányzata

Oláh Timót Lajos polgármester, Újkígyós Város
Önkormányzata

Pálinkás Péter polgármester, Lőrinci Város
Önkormányzata

dr. Pásztor László polgármester, Erdőkertes
Község Önkormányzata

Pergő Margit polgármester, Berhida Város
Önkormányzata

Pető Zsolt polgármester, Abony Város
Önkormányzata

Pintér Lajos polgármester, Szada Nagyközség
Önkormányzata

Porga Ferenc polgármester, Tamási Város
Önkormányzata

Somogyi Lajos polgármester, Ballószög Község
Önkormányzata

Szabó László polgármester, Bugac Nagyközség
Önkormányzata

Szabó István polgármester, Derekegyház Község
Önkormányzata
Szabó József polgármester, Répcelak Város
Önkormányzata
Szabó Zoltán Ferenc polgármester, Szentés
Város Önkormányzata
Szabó Zsolt polgármester, Hahót Község
Önkormányzata
Szabóné Csizmadia Judit polgármester, Ároktő
Község Önkormányzata
Szerző Ildikó polgármester, Jászárokszállás
Város Önkormányzata
Szókóvács Péter polgármester, Gyöngyös Város
Önkormányzata
Szűcs Dániel polgármester, Mezőtúr Város
Önkormányzata
Tímár Mihály polgármester, Mikepércs Község
Önkormányzata
Tóth Ferenc polgármester, Komádi Város
Önkormányzata

Tóth István polgármester, Bogyiszló Község
Önkormányzata
Tóth József polgármester, Halmaj Község
Önkormányzata
Tóth Karolina elnökségi titkár, Települési
Önkormányzatok Országos Szövetsége
Tóth Lucia Krisztina polgármester, Kistrécsé
Község Önkormányzata
Tömöri Balázs polgármester, Pilisborosjenő
Község Önkormányzata
Trabalka Szilvia polgármester, Mogyoród
Nagyközség Önkormányzata
Ujvári László polgármester, Balástya Község
Önkormányzata
Virág János polgármester, Lukácsháza Község
Önkormányzata
Zsámboki Sándor polgármester, Jászfényszaru
Város Önkormányzata

5. Javaslatok

5.1 Lakhatás, közlekedés

Lakhatás, közlekedés

A közlekedési és lakhatási kérdések versenyképességi tényezővé váltak a munkaerőpiacon.

A megfelelő lakhatási feltételek megteremtése olyan közös nevező, amely a minden kisváros számára komoly kihívást jelent.

- Önkormányzati lakások, lakhatás megoldása:** a meglévő önkormányzati tulajdonú ingatlanokat fel kell újítani, ezen ingatlanokat szolgálati és/vagy bérlakás funkcióval kell ellátni. Új bérlakás funkciójú ingatlanok vásárlása, építése a település frekvenciált részén.
- „Fecskeház” program:** a program keretén belül fiatalok számára biztosítanánk újépítésű ingatlanokat, életkezdési támogatásként lakhatásuk megoldására.
- Városrehabilitáció:** a program keretein belül a lakásállomány modernizációja, közterületek rendbetétele.
- Otthonteremtési program:** olcsó, de lakhatásra alkalmas árverésre kerülő ingatlanok megvásárlását követően az ingatlan bérelhetősége, majd megvásárolhatósága.
- Felújításért lakhatás program:** az adósságuk miatt lakhatásuk elvesztésével fenyegetett családoktól az önkormányzat megvásárolhatja az ingatlanukat, amelyeket a korábbi lakosok visszabérelhetnek.
- Helyi adók differenciálhatósága:** a helyi adókkal az üres telkek és üres lakások lakhatási célú hasznosításának ösztönzése.
- Szegregátumban élők életkörülményeinek javítása:** az intézkedés a szegregátumban élők életkörülményeinek, lakhatásának javítására irányul a terület infrastruktúrájának fejlesztésével (pl.: alapellátás biztosítása, víz-, villanyhálózat rekonstrukciója, kiépítése, kerítések építése). Egyfajta szociális város rehabilitáció könnyebb feltételekkel és komplexebben.
- Önkormányzati tulajdonú belterületi és külterületi utak:** a települések közlekedésének fejlesztése szilárd burkolatú utak építésével, felújításával, parkolók építésével, közlekedésbiztonsági beruházásokkal (pl.: körforgalmak, gyalogátkelőhelyek kialakításával, csomópontok kialakításával).
- Önkormányzati tulajdonú hidak, átereszek:** Szükséges önkormányzati tulajdonú hidak, átereszek építése, felújítása, elérhetőségük javítása, ezek közlekedésbiztonságának növelése, új közlekedési kapcsolatok kialakítása, valamint az ezekhez kapcsolódó ingatlanvásárlás.

10. **Helyi közlekedés támogatása:** munkába járás támogatása, helyi közlekedés versenyképességének javítása többek között buszvásárlással, személyi költségek támogatásával, megállóhelyek telepítésével.

11. **Kerékpáros hálózat infrastrukturális fejlesztése:** a közlekedés további segítése érdekében a kerékpáros úthálózat fejlesztése szükséges további kerékpárutak építésével, felújításával, kerékpártárolók kialakításával, a megvalósításhoz szükséges érintett területek ingatlanvásárlásával, P+R parkolók kialakításával.

Intézkedés elnevezése	Bérlakás felújító program I.
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járasszékhelyeken megállítani a fiatalok tömeges elvándorlását, helyben tartani a szakképzett és diplomás embereket, valamint vonzónak tenni a településeket a fiatalok számára, hogy szívesen telepedjenek le.
Az intézkedés tartalma	A vagyonkezelő tulajdonában még meglévő, hitelkárosultaktól kapott ingatlanokat egy pályázati konstrukció keretében kaphassák meg az önkormányzatok, úgy, hogy az ingatlan nagyságának (négyzetméter) megfelelő felújítási támogatást is kap hozzá az önkormányzat. A felújításra 400.000 Ft-os irányadó négyzetméter ár már fedezi a költségek egy részét.
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Felújított és épített új ingatlanok száma, db, m ² Betelepült lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Bérlakás építő program II.
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járasszékhelyeken megállítani a fiatalok tömeges elvándorlását, helyben tartani a szakképzett és diplomás embereket, valamint vonzónak tenni a településeket a fiatalok számára, hogy szívesen telepedjenek le.
Az intézkedés tartalma	Az önkormányzat tulajdonában lévő lakóház építésére alkalmas telkeken ingatlanépítése, 50%-os állami támogatás.
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2034

Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Épített új ingatlanok száma, db, m ² Betelepült lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Bérlakás építő program III.
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járasszékhelyeken megállítani a fiatalok tömeges elvándorlását, helyben tartani a szakképzett és diplomás embereket, valamint vonzónak tenni a településeket a fiatalok számára, hogy szívesen telepedjenek le.
Az intézkedés tartalma	Az önkormányzat tulajdonában lévő nem használt ingatlanok átalakítása funkcióváltással lakásokká, 50%-os állami támogatás.
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Felújított ingatlanok száma, db, m ² Betelepült lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Fecskeház Program
Az intézkedés célja	Fiatalok életkezdesi támogatásaként lakhatás megoldása újépítésű ingatlanokkal
Az intézkedés tartalma	Új építésű maximum 50 m ² -es lakások vagy sorházak építése
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft /év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Új ingatlanok száma db/m ²
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Városrehabilitációs program
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járásszékhelyeken a leromlott településrészek rehabilitációjával az ott lakók elvándorlásának megállítása, új lakók bevonása.
Az intézkedés tartalma	Leromlott településrész(ek) feltárását, kiválasztását követően a lakásállomány modernizációja, közterületek rendbetétele. Értéktelen részek lebontása, helyükre új lakások építése. (A kijelölt területeken lévő önkormányzati lakások a későbbiekben nem idegeníthetők el.)
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	150 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Felújított ingatlanok száma, db, m ² Megtartott, betelepült lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Otthonteremtési program
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járásszékhelyeken megállítani az elvándorlást.
Az intézkedés tartalma	Olcsó, de lakhatásra alkalmas árverésre kerülő ingatlanok megvásárlását követően az ingatlanban lakók, tovább bérelhetik az ingatlant, néhány év múlva akár meg is vásárolhatják, a bevételből újabb ingatlanokat vásárolhat az önkormányzat, újabb lakosokat tud támogatni.
Javasolt felelős(ök)	Nemzetgazdasági Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Megvásárolt ingatlanok száma, db, m ² Megtartott lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Felújításért lakhatás program
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járásszékhelyeken megállítani az elvándorlást.
Az intézkedés tartalma	Az adósságuk miatt lakhatásuk elvesztésével fenyegetett családoktól az önkormányzat megvásárolhatja az ingatlanukat, amelyeket a korábbi lakosok visszabérelhetnek. A programba civil szervezetek is bevonhatók.
Javasolt felelős(ök)	Nemzetgazdasági Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Megvásárolt ingatlanok száma, db, m ² Megtartott lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	---

Intézkedés elnevezése	Helyi adók differenciálása
Az intézkedés célja	A 5.000 fő feletti településeken, valamint a járásszékhelyeken megállítani az elvándorlást.
Az intézkedés tartalma	A helyi adókkal az üres telkek és üres lakások lakhatási célú hasznosításának ösztönzése. A telekadó, építményadó és kommunális adó kivételekor az önkormányzatok differenciálhassanak aszerint, hogy az adott telken van-e lakóház, a házat vagy lakást lakják-e, illetve milyen jövedelmi és családi helyzetű emberek lakják. Fontos, hogy ezen adóbevételek lakhatási célokra fordítódjon!
Javasolt felelős(ök)	önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	---
Forrástérkép	Saját forrás
Javasolt indikátor(ok)	Épített ingatlanok száma, db, m ² Megtartott lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	---

Intézkedés elnevezése	Szegregátumban élők felzárkóztatása
Az intézkedés célja	Szociális város rehabilitáció
Az intézkedés tartalma	Alapellátás biztosítása: víz-, villanyhálózat rekonstrukciója, kiépítése, kerítések építése
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Energiaügyi Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	25 Mrd Ft /év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Felújított ingatlanok száma, db, m ² Betelepült lakosság, fő
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Önkormányzati tulajdonú bel- és külterületi utak fejlesztése
Az intézkedés célja	Település közlekedés fejlesztése
Az intézkedés tartalma	Szilárd burkolatú utak építése, felújítása, parkolók építése közlekedésbiztonsági beruházások: körforgalmak, gyalogátkelőhelyek kialakítása, csomópontok kialakítása.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	80 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Épített és felújított hosszúság, közlekedés biztonság
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Önkormányzati tulajdonú hidak, átereszek
Az intézkedés célja	Közlekedés biztonság és új kapcsolatok kialakítása
Az intézkedés tartalma	Önkormányzati tulajdonú hidak, átereszek építése, felújítása, elérhetőségük javítása; hidak, átereszek növelése; új közlekedési kapcsolatok kialakítása; új hidak, átereszek építése; területszerzés, ingatlanvásárlás
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium

Javasolt ütemezés	2026-2034
Becsült forrásigény	10 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Városrészek kibontása, csomópontok építése
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Helyi közlekedés támogatása
Az intézkedés célja	Helyi közlekedés rendezése
Az intézkedés tartalma	Munkába járás támogatása, helyi közlekedés versenyképességének javítása többek között buszvásárlással, személyi költségek támogatásával, megállóhelyek telepítésével
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	25 Mrd Ft/év
Becsült forrásigény	2026-2034
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Lakosságszám
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Intézkedés elnevezése	Kerékpáros hálózat infrastrukturális fejlesztése
Az intézkedés célja	Kerékpáros közlekedés bővítése
Az intézkedés tartalma	Közlekedés további segítése érdekében a kerékpáros úthálózat fejlesztése szükséges további kerékpárutak építésével, felújításával, kerékpártárolók kialakításával, a megvalósításhoz szükséges érintett területek ingatlanvásárlásával, P+R parkolók kialakításával. A meglévő tervek gyakorlati hasznosítása.
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Aktív Magyarországért felelős kormánybiztos
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	25 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	épített km-szám
Egyéb megjegyzések	Törvényalkotási feladat: eszközök és eljárás gyorsító szabályozások.

Megélhetés, versenyképesség

Erősségek

- Meglévő és jól működő Ipari Parkok
- Jó környezeti adottságok
- Gazdag alternatív energiaforrások (nap, termál, szél)
- Jó környezeti állapot
- Viszonylag stabil alapellátás
- Meglévő, kialakult közösségi programok
- Stabil gazdasági környezet
- Kiterjedt közszolgáltatások
- (Kis)térségi központ települések (városok) és a kistérség többi települése között kialakult jó együttműködés
- Lakosság társadalmi szerepvállalása erős
- Önkormányzatok szerepvállalása a gazdaságfejlesztés területén erősödik
- Átláthatóság a döntési folyamatokban
- Járások működése, együtt gondolkodás, közös tervezés (pl. Versenyképes Járások Program)

Gyengeségek

- Alacsony bérszínvonal
- Rossz minőségű utak (állami és önkormányzati), elkerülő utak hiánya
- Elavult közműhálózat
- Ipari parkok gyenge infrastruktúrája
- Szakképzett munkaerő elvándorlása, főleg a 36 év alattiak, maradnak az előregedő „szakik”
- Bővítésre szoruló rekreációs lehetőségek
- Munkahelyek megközelíthetősége – utak, kerékpárutak hiánya, kiszolgáló infrastruktúra hiánya (kerékpártárolók, parkolók)
- Lakossági igényekkel kapcsolatos elmaradó fejlesztések
- Belső forgalom növekedése
- Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok (pl: városüzemeltetés, konyha) nagy humán erőforrás kitettsége és alacsony gépesítettsége
- Községi közlekedés fejlesztésének hiánya az agglomerációs térségekben
- Lakhatási nehézségek, kevés az önkormányzati szolgálati lakás

Lehetőségek

- Köz- és magánszolgáltatások iránti igények kiszolgálása
- Megújuló energiaforrások felhasználásának támogatottsága
- IVS átdolgozásának lehetősége település specifikusan
- Városrehabilitáció
- Mikrotérség központi szerep
- Vidékfejlesztés kiemelt program
- XXI. századi településkép kialakítása – lakossági elvárás
- Zöld és barnamezős fejlesztések támogatottsága
- Állami földterületek bevonása a gazdasági fejlesztésbe
- Helyi vállalkozások kapacitásainak kihasználása
- Szakképzés erősítése, népszerűsítése

Veszélyek

- Szolidaritási hozzájárulás növekedése
- Kiszámíthatatlan gazdasági környezet a folyamatos előre nem látható (ad hoc) állami beavatkozások mentén
- Főváros, megyei jogú városok elszívó ereje
- Állami és önkormányzati közutak hosszan fennmaradó rossz állapota, belső kapcsolatok hiánya
- Gazdasági fejlesztések negatív hatásai (környezetszennyezés)
- Előregedés, elvándorlás
- Építőipari kapacitások hosszan fennmaradó hiánya
- Önkormányzati autonómia csökkenése
- Gazdasági válság
- COVID és hasonló járványok, energiaválság okozta gazdasági visszaesés
- Agglomerációs települések túlnépesedése
- A szolidaritási hozzájárulástekintetében a fizetendő összeg, visszanyúlik a két korábbi adatokra, és úgy kerül megállapításra, nem követi a valós adatokat.

Cél

- ✓ Fenntartható, élhető környezet, a település az életminőség szempontjából is vonzó legyen (megújuló energia, zöld projektek, egészséges életmódot támogató projektek)
- ✓ Helyi identitás erősítése
- ✓ Digitális és innovációs versenyképesség erősítése (e-önkormányzat, település app, e-ügyintézés)
- ✓ Lakóhelyhez kötődés erősítés, helyben maradás erősítése (intézményhálózat fejlesztése, közösségi innovációk erősítése, helyi termékek és szolgáltatások előtérbe helyezése)
- ✓ Önkormányzati vagyongyarapodás (pályázhasson: 100% önkormányzati tulajdonban levő cég (pl. alternatív energiában)
- ✓ Turisztikai potenciál növelése
- ✓ Önrendelkezés erősítése

Intézkedések

- ❖ Ipari parkok, területek fejlesztése – új létesítése – inkubátorház létesítése – közműveinek fejlesztése – csatorna, víz, szennyvíz, utak – lehessen %-osan újat venni
- ❖ Régi ipari parkok továbbfejlesztése
- ❖ Eszközpark fejlesztése önkormányzatoknál és cégeiknél (telephelyfejlesztés) – továbbfejlesztési lehetőségek is!
- ❖ Home office, távmunka
- ❖ Megújuló energia
- ❖ Egyedi versenyképes turisztikai attrakciók építése

Intézkedés elnevezése	Új ipari és technológiai parkok és területek fejlesztése. Szabad vállalkozási zónák felzárkóztatása
Az intézkedés célja	Megélhetés alapjainak lerakása, a munkaerő helyben tartása, az elvándorlása megállítása.
Az intézkedés tartalma	<p>Mivel a korábbi ipari területek elsősorban a városokban alakultak ki, érdemes ezt a jó gyakorlatot s jövőben is követni.</p> <p>Az intézkedés célja kettős. teljesen új zöldmezős parkok létrehozása, valamint a barnamezős területek ipari hasznosítása.</p> <p>Mindkét esetben a következő fejlesztések megvalósítására lenne lehetőség: a parkon belüli infrastruktúra (víz, elektromos áram, szennyvíz, gáz, hő, utak, közvilágítás, parkolók, kerékpártárolók) kialakítása, a parkok megközelíthetőségét, elérhetőségét lehetővé tevő infrastruktúra létesítése (közút).</p> <p>Lehetőség megteremtése a települések számára, hogy vállalkozások letelepedésével növeljék bevételeiket, a közigazgatási területüket vonzóvá kell tenni a gazdaság számára annak érdekében, hogy munkahelyteremtő beruházásokat valósíthasson meg</p>
Javasolt felelős(ök)	Energiaügyi Minisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, Kulturális és Innovációs Minisztérium, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	<p>betelepült vállalkozások száma db/év</p> <p>új munkahelyek száma db/év</p> <p>vállalkozói árbevétel növekedés Ft/év</p>

Intézkedés elnevezése	Régi ipari parkok fejlesztése
Az intézkedés célja	Meglévő parkok tovább bővítése, és új ellátórendszerek kiépítése
Az intézkedés tartalma	Az ipari parkon belüli infrastruktúra (víz, elektromos áram, szennyvíz, gáz, hő, utak, közvilágítás, parkolók, kerékpártárolók) felújítása, bővítése, a parkok megközelíthetőségét, elérhetőségét lehetővé tevő infrastruktúra létesítése (közút). Alternatív energia hálózatok kialakítása, meglévő infrastruktúra felújítása.
Javasolt felelős(ök)	Energiaügyi Minisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, Kulturális és Innovációs Minisztérium, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	30 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	betelepült vállalkozások száma db/év, új munkahelyek száma db/év vállalkozói árbevétel növekedés Ft/év,

Intézkedés elnevezése	Inkubátorhálózat létrehozása
Az intézkedés célja	Kis-és középvállalkozások indulásának és fejlődésének elősegítése. Fialat vállalkozók és családi vállalkozások helyben tartásának ösztönzése
Az intézkedés tartalma	Az önkormányzat inkubátorházak, vállalkozásfejlesztési tanácsadás, kedvezményes telephelybérlet és adminisztratív támogatás révén elősegíti a helyi vállalkozói környezet megteremtését, amely hosszú távon, fenntartható módon erősíti a helyi gazdaságot, növelve a települések adóerőképességét.
Javasolt felelős(ök)	Kulturális és Innovációs Minisztérium, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	betelepült vállalkozások száma db/év, új munkahelyek száma db/év vállalkozói árbevétel növekedés Ft/év,

Intézkedés elnevezése	Önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok gépesítése
Az intézkedés célja	Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok kötelező és üzleti jellegű feladatainak minél hatékonyabb és jövedelmezőbb ellátásának biztosítása az elavult eszközpark fejlesztésével
Az intézkedés tartalma	A legtöbb városban az önkormányzatok a városüzemeltetéssel kapcsolatosan az elmúlt időszakban gazdasági társaságokat, illetve önálló intézményeket hoztak létre. Ezek általában kevésbé gépesítettek, jellemzően a közmunka végrehajtásában, jelentős kézi munkaerő alkalmazásával végezték el feladataikat. Az üzemeltetést segítő gépek, gépjárművel, eszközök beszerzése. A közétkeztetést ellátó konyhák felszerelése (konyhai gépek beszerzése).
Javasolt felelős(ök)	Nemzetgazdasági Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	30 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Üzembe állított gépek db/év

Intézkedés elnevezése	Táv munkavégzésre alkalmas környezet kialakításának támogatása start-up irodaházak létesítése
Az intézkedés célja	Vállalkozások versenyképességének növelése, a települések népességmegtartó képességének erősítése, a felzárkózó régióban, járásokban élő munkavállalók esélyegyenlőségének növelése.
Az intézkedés tartalma	A „home office” – otthoni munkavégzés egyre népszerűbb foglalkoztatási formává vált az elmúlt években. Munkavállalói oldalról lehetővé teszi a munka és magánélet ideális egyensúlyának kialakítását (többek között rugalmassá teszi a munkavállaló számára a gyermeknevelés és a munkavégzés összehangolását, csökkenti a munkába járásra fordított időt, kielégíti a fiatal generációk digitális szabadság igényét). Munkaadói oldalról megteremti a rezsi kiadások csökkentésének lehetőségét, továbbá utazási korlátok nélkül az ország legtávolabbi pontjában is egyenlő eséllyel, széles körben tudja biztosítani a munkavállalást. A koronavírus miatti veszélyhelyzet megnövelte a távmunka alkalmazását Magyarországon, amelyek lehetőségét a hazai szabályozás is lehetővé teszi. A munkáltatók az otthoni munkavégzés részletszabályait a munkavállalóval kötött megállapodásban rögzíthetik, vagy belső szabályzatukban tehetik megismerhetővé. A „home office” mellett, annak továbbfejlesztéseként megjelent a „coworking” a mindenki számára elérhető iroda, vagy másként megfogalmazva irodába járást megújító munkavégzési forma. A „coworking” egy új munkastílus, mely lehetővé teszi, hogy egy vonzó irodai környezetben egymástól eltérő területen távmunkában

	<p>dolgozók irodát, vagy csak munkaállomást béreljenek és ott rugalmas időbeosztás mellett egyénileg, de mégis egy alkotó közösségben végezzék munkájukat. „Coworking” irodát az ország bármelyik településén ki lehet alakítani, a helyi igényekhez lehet méretezni. A távmunka lehetőségének kialakításával erősíthető az ország területi kiegyenlítetttsége, növelhető a felzárkózó régióban, járásokban élő munkavállalók esélyegyenlősége, erősíthető a települések népességmegtartó képessége.</p> <p>A környezet kialakításához szükséges bútorok, valamint az iroda menedzseléséhez elengedhetetlen elektronikus felület, applikáció kialakítása, működtetése.</p>
Javasolt felelős(ök)	Kulturális s Innovációs Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	betelepült vállalkozások száma db/év, új munkahelyek száma db/év vállalkozói árbevétel növekedés Ft/év,
Egyéb megjegyzések	Az irodai munkakörnyezet megteremtését követően a fenntarthatóságot és továbbfejlesztést szem előtt tartó bérleti-használati díjak kidolgozása szükséges.

Intézkedés elnevezése	Megújuló Energia
Az intézkedés célja	Energia kitétség csökkentése és a városok hálózati rendszereinek újragondolása
Az intézkedés tartalma	Kiserőművek építése, földhő, geotermia, biogázüzemek, napelemek, telepítése az éves felhasznált energia mennyiség megtermeléséig. Geotermikus fűtésrendszer kialakítása, közintézmények települési hálózatának kiépítése. Geotermikus kutak létesítésének támogatása. Energiatárolók kialakításának támogatása.
Javasolt felelős(ök)	Energiaügyi Minisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Valós termelés és megtakarítás nagysága

Intézkedés elnevezése	Egyedi versenyképes turisztikai attrakciók fejlesztése (Fenntartható turizmusfejlesztés)
Az intézkedés célja	Olyan turisztikai attrakciók fejlesztése, amelyek az adott településen, régióban egyediek, ezáltal lehetővé teszik a látogatószám növekedésével és bevétel növekedéssel öfenntartóvá válnak.
Az intézkedés tartalma	Területi kiterjedését tekintve kisebb léptékű, ám kiemelt fontosságú, helyi és térségi jelentőségű turisztikai vonzerők feltárása, kialakítása, illetve bemutathatóságának elősegítése is lehetővé válik. Ilyen turisztikai attrakciók többek között a korai romptemplomok, a majorok, emlékművek, kisvasutak és azok műtárgyai, melyek jelen állapotukban nem, vagy nem megfelelően járulnak a település látogatottságához, azonban fejlesztéssel kiváló turisztikai vonzerőt képviselhetnek. Új túraútvonalak kialakítása, meglévők felújítása.
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Aktív Magyarországért felelős kormánybiztos
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós hazai és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Új munkahelyek száma db/év Vállalkozói árbevétel növekedés Ft/év Attrakció látogatóinak száma fő/év

Intézkedés elnevezése	Digitális és innovációs versenyképesség erősítése
Az intézkedés célja	A helyi önkormányzatok és polgármesteri (közös) hivatalok működésének digitalizálása, a belső folyamatok modernizálása és a lakossági ügyintézés gyorsabbá, átláthatóbbá tétele. A cél, hogy a hivatalok képesek legyenek elektronikus ügyintézés biztosítani, adatvezérelt döntéshozatalt alkalmazni, és innovatív digitális eszközökkel szolgálják ki az állampolgárokat.
Az intézkedés tartalma	Digitális ügyintézés fejlesztése, belső folyamatok digitalizálása, adatvezérelt önkormányzati működés kialakítása, digitális kommunikáció és ügyfélművelés javítása, Képzések és szervezeti innováció fejlesztése.
Javasolt felelős(ök)	Energiaügyi Minisztérium, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás

Javasolt indikátor(ok)

Ügyintézési idők csökkenése
Elektronikusan intézhető ügyek arányának növekedése
Digitális kompetenciák javulása
Lakossági elégedettség és átláthatóság növekedése

5.3 Infrastruktúra és településkép

Infrastruktúra és településkép

A **kisvárosi jellegű települések sok esetben agglomerációját képezik Budapestnek, vármegyeszékhelyeknek, megyei jogú településeknek.** Ebből fakadóan sokszor akaratuk ellenére sajátos igények merülnek fel az önkormányzatokkal szemben. Az óvodai szolgáltatás biztosítása, bölcsődei ellátás, a házi gyermekorvosokra nehezedő nyomás és végső soron az iskoláztatás is, mert ki szeretne konténeriskolákat látni településén. Ehhez kapcsolódik a vonalas infrastruktúra megléte, az arra történő csatlakozás lehetősége, és a közlekedés biztosítása

Ennek kapcsán szólni kell arról, hogyha a település nem tud önerőből bölcsődét, óvodát vagy utat építeni, úgy az e célokat támogató pályázatok csak sok-sok év elteltével kerülnek újra kiírásra.

A fiataluló települések terhei mellett, annak előnyeiről is szólni kell, például az egész települést felrázó közösség építő folyamatok lehetőségéről.

E mellett az is tapasztalható, hogy egyre nő az aranykorba lépő polgárok száma. A tervezett beruházásoknál figyelemmel kell lenni azok hosszútávú, 50-100 éves hasznosíthatóságára és fenntarthatóságára. Egyrészt energetikai, épületüzemeltetési szempontból, másrészt az épületek későbbi hasznosíthatósága szempontjából. Óvodákból közösségi terek válnak, vagy az idősgondozásban vesznek részt.

A családi házakat, társasházakat építő beruházók pontosan tudják, hogy a vásárlóknak mennyi pénz áll a rendelkezésére. Helyzetükből adódó szükséglet is pontosan ismerik. Ennek következtében tapasztalható, hogy a településképet egyre inkább a költséghatékony módon épült házak, társasházak határozzák meg. Így a Kádár kockák után Orbán kockák dömpingje jelenik meg, melyből elvész az ember és a helyi építészeti kultúra háttérbe szorul.

Az elszabaduló munka és anyagdíj költségek okán a 2000-es években vagy évtizedekkel korábban épült házak felújítási szükségleteiket tekintve az ingatlanforgalmazásban háttérbe szorulnak, ezáltal rossz hatással vannak a településképre és a település megítélésére. Az új lakások és a társasházak építése mellett fontos kérdés a jelenleg településképet romboló elhanyagolt épületek, vagy éppen a már végrehajtásokon túl lévő ingatlanok sorsának rendezése, valamint az önkormányzatok kezelésében lévő épületek fenntartása és üzemeltetése. Ezek anyagi terheit szintén az önkormányzatoknak kell viselniük.

Több kérdés már túlmutat a jelen problémáin, tervezéssel már a jövő kérdéseire keresi a megoldást. Az önellátó önkormányzatok és települések kérdéskörébe tartoznak a kialakításra kerülő ipari és szolgáltató parkok, melyek bevételt és munkahelyeket is eredményeznének. Fontos törekedni a környezettudatos fejlesztésekre is, így az intézmények energetikai korszerűsítésénél a megújuló energia rendszerek kiépítésére, vagy éppen a közvilágításnál energiatakarékos eszközök használatára.

Európában a veszélyes anyagok korlátozásáról szóló 2002/95/EK irányelv szerint 2023. február 25-én a kompakt fénycsövek és körfénycsövek, valamint a 100W alatti nátrium lámpák gyártása megszűnt. A 100W teljesítmény feletti nátrium lámpák és bármilyen teljesítményű fémhalogén lámpák gyártásának megszűnése 2027-ben várható. A forgalmazás megengedett a raktárkészletek erejéig, de azon túl a forgalmazás is tiltott. A jelenlegi lámpatest állomány egyetlen lámpatest típusához sem gyártanak már alkatrészeket. A fényforrás mellett már induktív előtét, vagy a lámpatest bármely egysége sem kapható, rendelhető új alkatrészként. A meglévő közvilágítás fenntartása már régóta használt alkatrészekből történik.

Finanszírozás esetében az önkormányzatoknak van lehetőségük az alapszabvány és a kiegészítő közvilágítási támogatás terhére ESCO vagy energiahatékonysági szerződést kötniük. Ebben az esetben az önkormányzat a jelenlegi költségeinek a terhére köt ESCO esetében 10-15 évre olyan szerződést, mely időtartamon belül a jelenlegi költségeit fizeti tovább, az ESCO vállalat pedig az energiamegtakarítás pénzügyi részéből finanszírozza a lámpatestek cseréjét. Néhány önkormányzat saját finanszírozással oldotta meg a közvilágításának a korszerűsítését, de ez körülbelül a települések 1%-a. Az infrastrukturális fejlesztéseken túl a lakók mindennapi életkörülményeinek fejlesztése, szolgáltatások bővítése is elengedhetetlen a jövőben. A közösségi terek, parkok, játszótérek, sportlétesítmények és köztemetők színvonalas működtetése egyaránt élhetővé tehetik a nagy lélekszámú településeket. A jövő településképe kialakításában feltétlenül szükséges a jogszabályban erőteljes szereppel felruházott önkormányzat.

- ❖ **Közművek fejlesztése**
- ❖ **Közintézmények építése**
- ❖ **Szociális városrehabilitáció**
- ❖ **Városi terek, közparkok, utak járdák**
- ❖ **Közlekedési csomópontok átépítése**
- ❖ **Közvilágítás energiahatékonyságának javítása**
- ❖ **Digitális infrastruktúrafejlesztés**

Intézkedés elnevezése	Városi infrastruktúrafejlesztés vízközmű rekonstrukció
Az intézkedés célja	A vízközmű infrastruktúra rekonstrukciója, fejlesztése. Az ivóvízzel, szennyvízzel, esővízzel, felszíni vizekkel, hulladékvízzel és öntözővízzel kapcsolatos fejlesztések, rekonstrukciók támogatása.
Az intézkedés tartalma	A vízközmű infrastruktúra rekonstrukciója, fejlesztése. Az ivóvízzel, szennyvízzel, esővízzel, felszíni vizekkel, hulladékvízzel és öntözővízzel kapcsolatos fejlesztések, rekonstrukciók tervezése, beruházása, ivóvízminőségjavítás. i
Javasolt felelős(ök)	Energiaügyi Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	85 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	felújított közművek száma, db, fm létrehozott közművek száma, db, fm
Egyéb megjegyzések	Közművek bekötése minden területen ingyenes

Intézkedés elnevezése	Közüntézmények építése
Az intézkedés célja	Az agglomerációs településeken megnövekedett gyermeklétszám okán bölcsődék, óvodák, általános iskolák, közösségi terek építése.
Az intézkedés tartalma	A szükséges intézményi háttér megteremtése a minőségi nevelő- oktató munka biztosításához. Ennek hatásaként csökkenhet az óvodában ismétlő nagycsoport parkoltatott gyermekek száma és sikerélménnyel kezdhetik az iskolát, amely csökkentheti az intézmények jelenlegi túlterheltségét. A lehetőség megteremtése, hogy az édesanyák visszatérhessenek a munka világába.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	85 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	gyermeklétszám
Egyéb megjegyzések	A bölcsődék működésének 100%-os finanszírozása

Intézkedés elnevezése	Szociális városrehabilitáció
Az intézkedés célja	Városi területek komplex kezelése nemcsak a szegregátumok irányából
Az intézkedés tartalma	Komplett területek átépítése vagy felújítása
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	55 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Bevont nagyság és emberek száma
Egyéb megjegyzések	Területre lebontott hatásvizsgálat

Intézkedés elnevezése	Városi terek, közparkok, utak járdák
Az intézkedés célja	A településen lévő közutak és járdák felújítása és új építése. Közparkok, játszóterek megújítása és újak építése.
Az intézkedés tartalma	Komplett területek átépítése vagy felújítása
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elkészült nagyság, mennyi embert érint
Egyéb megjegyzések	Csak komplex program részeként pályázható

Intézkedés elnevezése	Közlekedési csomópontok átépítése
Az intézkedés célja	Buszöblök, körforgalmak, kereszteződések felújítása, új építése, gyalogosátkelőhelyek létesítése
Az intézkedés tartalma	Komplett területek átépítése vagy felújítása
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	50 Mrd Ft/év

Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elkészült nagyság, mennyi embert érint
Egyéb megjegyzések	Csak komplex program részeként pályázható

Intézkedés elnevezése	Közvilágítás energiahatékonyságának javítása
Az intézkedés célja	A beruházások állami támogatása, az ESCO finanszírozás elkerülése érdekében. Az üzemeltetési költségek csökkentése. A villamoshálózat terhelésének csökkentése.
Az intézkedés tartalma	A beruházáson keresztül annak korszerűbb eszközeivel és a szabályozási lehetőségekkel élve jobb minőségű és olcsóbban működtethető közvilágítás. A településre bemenő hálózat kapacitásbővítése a település fejlődéséből fakadó többletigények kielégítésére.
Javasolt felelős(ök)	Energiaügyi Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2028
Becsült forrásigény	60 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	A beépített LED-es közvilágítási lámpatestek száma A felhasznált villamosenergia csökkenésének mértéke.
Egyéb megjegyzések	Csökkenhet az üzemeltetésre adott állami támogatás

Intézkedés elnevezése	Digitális infrastruktúrafejlesztés
Az intézkedés célja	Hálózatok fizikai megvalósítása
Az intézkedés tartalma	A szélessávú internet igénybe vehetősége, amely alkalmas szolgáltatások igénybevételére, szolgáltatások fogadására, indítására. Kiszolgáló létesítmények felújítása.
Javasolt felelős(ök)	Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Digitális Kormányzati Fejlesztés és Projektmenedzsment Kft.
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Szélessávú internet eléréssel rendelkező háztartások száma, db
Egyéb megjegyzések	DJP 2.0 Programmal együttműködve

Szociális ügyek és egészségügy

Helyzetelemzés

A **kisvárosok által nyújtott szociális alap- és szakellátások**, valamint az egészségügyi szakellátások legfőbb jellemzője, hogy intézményeik **az ellátást nem csak az adott település lakosainak számára, hanem sok esetben a járás valamennyi településének biztosítják**. Az infrastrukturális feltételek biztosítása jelentős beruházást igényel a fenntartó önkormányzatoktól, miközben a községek lakói az alapvető szociális és egészségügyi szolgáltatások többségét a járásszékhely városokban veszik igénybe. Számos járásszékhely, illetve kisváros a megyei jogú városokkal azonos terjedelmű, kiterjedt szociális alapszolgáltatást, illetve egészségügyi szakellátást lát el.

Szociális alap- és szakellátás

A Szoc. tv. és a Gyvt. eltérő feladat ellátási kötelezettséget határoz meg a lakosságszámhoz kapcsolódva, de az alapszolgáltatások nagy részét a járásszékhely városoknak kötelező jelleggel kell biztosítani. A járvány megmutatta, hogy a jelenlegi bentlakásos intézmények épületei kevésbé képesek megfelelni az elvárásoknak, illetve a szociális alapellátások esetén nem állnak rendelkezésre IKT eszközök az elektronikus kapcsolattartás támogatására. A megelőző fejlesztési ciklusokban a korábban megyei fenntartású intézmények fejlesztésére koncentráltak, illetve energiahatékonysági beruházások valósulhattak meg, nem volt lehetőség a szolgáltatási színvonal jelentős emelésére. A szociális alap, illetve szakosított ellátásoknál az elmúlt évek alapvető problémája, hogy az állami finanszírozás keretében nem volt lehetőség jelentős mértékű infrastrukturális fejlesztés megvalósítására, azok a feladatfinanszírozásban nem érvényesülnek. A jelentős forrásokat igénylő tárgyi eszközök (személygépkocsi, 9 fő szállítására alkalmas gépjárművek, kommunikációs eszközök stb.) beszerzésére, illetve ingatlanok felújítására, építésére a TOP, majd a TOP Plusz keretében volt lehetőség, azonban az országosan rendelkezésre álló 11 Mrd Ft, illetve 57 Mrd Ft forrás (14 év alatt összesen 68 Mrd Ft, amely éves szinten 4,85 Mrd Ft-nak felel meg a szociális és egészségügyi alapellátás teljes ágazatát figyelembe véve) jóval elmaradt az igényektől. Szakosított ellátás esetén pedig nem volt lehetőség EU források igénybevételére.

A **bentlakásos intézmények** vonatkozásában az elmúlt években több ellátotti célcsoport esetében megvalósult a nagy létszámú intézmények férőhely kiváltása és a támogatott lakhatás szolgáltatás megvalósulásával a **kisebb létszámú lakóotthonok** létrehozása. Ennek legnagyobb előnye, hogy kisebb házakban élhetnek együtt az önmaguk ellátására segítséggel képes személyek. A település lakosai között, nem tőlük elszeparáltan élnek, amely az elfogadás és integráció kérdésében létfontosságú. Nagyon fontos, hogy azok a személyek, akik valamely fogyatékossgal, szenvedélybetegséggel vagy pszichiátriai kórképpel élnek, ne záródjanak ki a település életéből, ugyanis ők is képesek a társadalom által elfogadott életet élni, ha folyamatosan szakember segíti a minden napjukat.

Az idősellátás területén is lehetőség lehetne ezen ellátási forma bevezetése, mert az egyedül vagy párral élő szépkorú személyeknek is jobb életminőséget lehetne biztosítani egy kis létszámú ellátás biztosítása során. A bent élő ellátottak részére speciális programokat lehetne biztosítani és el lehetne indulni az önfenntartás felé. Vidéken az idősebb korosztály nagy része még a mezőgazdaságban élte fiatal korát és ha maguknak tudnak megtermelni különböző zöldségeket, gyümölcsöket az az életminőségük javulásához és fenntartásához is hozzájárulhat.

Bentlakásos ellátás

A népesség átlagéletkorának emelkedése komoly kihívást jelent a kisvárosoknak figyelembe véve azt a tényt is, hogy a város környezetében lévő kistelepüléseken hatványozottabban jelentkezik a probléma: az egy fős, hozzátartozó nélküli, önellátásra képtelen háztartások létrejötte. A humánerőforrás hiánya, valamint gazdaságossági szempontból sem támogatható, hogy minden kistelepülésen bentlakásos ellátás működjön, de a kisvárosi szint a földrajzi közelsége, illetve a kistelepüléssel azonos társadalmi, kulturális háttere miatt megfelelő helyszín lehet a nagyobb létszámú otthonok létrehozására. Az elmúlt években bentlakásos ellátás fejlesztésére európai uniós támogatás felhasználásával sem volt lehetőség. A bentlakásos ellátás erősítése azonban nem történhet meg a szociális alapszolgáltatások fejlesztése és az azokkal történő együttműködés nélkül, hiszen az alapvető célnak minden esetben az otthon közeli ellátásnak kell lennie.

Házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, tanyagondnoki szolgálat, étkeztetés, nappali ellátás

A bentlakásos ellátást megelőző valamennyi ellátási forma komplex fejlesztése szükséges, annak érdekében, hogy a szolgáltatást igénybe vevő a lehető leghosszabb ideig saját otthonában tudja igénybe venni az állam, vagy az önkormányzat által nyújtott segítséget:

- **Nappali ellátások:** a szolgáltatást igénybe vevők között számos esetben figyelhető meg, hogy mozgásuk akadályoztatása vagy belátási képességük hiánya miatt nem tudnak eljutni az adott intézménybe és ezért inkább egy fokozottabb ellátást igénylő szolgáltatást (pl.: házisegítségnyújtás) igényelnek. A szolgáltatás technikai feltételeinek javításával, a falu és tanyagondnoki ellátáshoz hasonló szállítási szolgáltatás fejlesztésével jelentősen csökkenthető lenne a házisegítségnyújtásban részt vevők száma.

A támogató szolgáltatások jelenleg be tudnak segíteni a nappali intézmények elérésébe. A fogyatékkal élő személyek vonatkozásában kedvezményesen lehet igénybe venni a szállító szolgáltatást. Az idős, fogyatékkal nem érintett személyek esetében viszont a kedvezményes igénybevételre nincsen lehetőség, ők a fenntartó által meghatározott kilométer összeget kötelesek fizetni. Célszerű lenne a gépjárműparkok fejlesztése mind a támogató szolgáltatás, mind a házi segítségnyújtás esetében.

A demens személyek ellátásba történő bevonása pedig a bentlakásos intézmények számát csökkenthetné. Ezen személyek nappal közösségben közösségben lennének és kutatások bizonyítják, hogy megfelelő szakemberi segítséggel a folyamat előrehaladás lassítható és a kliens saját otthonában tud minőségi életet élni hosszabb ideig. Ehhez a meglévő kapacitások bővítésére lenne szükség és anyagi forrás biztosítására a fejlesztő programok megszervezéséhez.

- **Étkeztetés:** a feladatfinanszírozás rendszerének változatlansága esetén nincs lehetőség a gépjárművek cseréjére, a szállító eszközök beszerzéséhez szükséges beruházási források biztosítására. Figyelembe véve, hogy az ellátás iránti igény egyre inkább növekszik, a beruházásokra elkülönült források biztosítása szükséges. Az utóbbi időben a különböző ételallergiák nagyszámú megjelenésével kiszorultak azon személyek, akik valamely étel allergiájában szenvednek. Célszerű lenne erre plusz forrást biztosítani, hogy a szolgáltató külső, erre specializálódott konyhák részéről vásárolt szolgáltatásként ezt a megjelenő igényt ki tudja elégíteni a lakosság körében. Egy másik megoldás lehetne erre a problémára a saját konyha fejlesztése, annak alkalmassá tétele. A gluténérzékenység talán az egyik legsarkalatosabb kérdés, ugyanis az ezzel érintett személyek esetében az ételek a készítés során nem érintkezhetnek egymással, mert a szálló glutén is nagy problémákat tud okozni egy olyan személynél, aki ezzel a betegséggel érintett. A gépjárműcseréje azért is indokolt, mert ezek a járművek sok kilométeren keresztül, de többnyire rövid távokat tesznek meg, így erre az elektromos járművek a legalkalmasabbak, ami a fenntarthatóság érdekében megújuló energiatermeléssel kombinálva szolgálhatják legjobban a települési érdekeket.
- **Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás:** a két ellátási forma állami finanszírozása két eltérő rendszerben történik. A jelzőrendszeres ellátást fenntartó önkormányzatok, civil szervezetek döntően bérlik a szolgálat működéséhez szükséges IKT és kommunikációs eszközöket, a működtetést kiszolgáltatva ezáltal a piaci szereplőknek. A gondosóra program bevezetésével jelentősen csökkent a piaci szolgáltatók irányába történő kitérttség, azonban a jelzőrendszeres házisegítségnyújtást igénybe vevők száma is csökkenésnek indult, amiatt, hogy az idősek nem igénylik a kivonuló szolgáltatást jelentős

terhet hárítva az Országos Mentőszolgálatra, Katasztrófavédelemre, illetve az Országos Rendőrfőkapitányságra. A gondosóra program és a jelzőrendszeres házisegítségnyújtás integrációja költséghatékony megoldást jelenthetne. Az IKT infrastruktúra fejlesztésével, a nyomon követés digitalizációjával és az elektronikus kapcsolattartás támogatásával mindkét szolgáltatás működtetése gazdaságosabbá tehető. Mindegyik ellátási formára jellemző, hogy jelentős a szakemberhiány, amelyet képzésekkel szükséges lenne enyhíteni. A fenntartó önkormányzatok fejlesztési lehetőségeit nehezíti, hogy a házi segítségnyújtás finanszírozási rendszere is elavult, jelenleg ráfizetéssel működtethető, hiszen az ellátásért kapott állami finanszírozás és a tényleges költségek között többszörös a különbség. A többek között az elavult eszközök használata miatt magas valós költségek alapján létrejövő térítési díjat az igénybe vevőkre áthárítani nem lehet, mert akkor a szolgáltatásban pont a szociális jelleg vesz el.

2025. január 1-jétől kezdve ez a szolgáltatás a gondosóra segítségével is biztosítható. Nagyon sok szolgáltató áttért erre a módra, mert így nem kell a készüléket bérelni és diszpécser központ működtetésére sincsen szükség. A jelzés közvetlenül a gondosóra központba érkezik be, ahol a szolgálatot teljesítő kolléga felveszi a kapcsolatot a klienssel és abban az esetben jelez a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás részére, ha ő egyedül nem képes megoldani. Ez nagyban segítette a szolgáltatás minőségének javulását és a munkatársak tehermentesítését. Probléma, hogy a gondosóra csak a 65 éven felülieknek ingyenes és az ez alatti korosztály kizorul ebből az ellátási formából. Célszerű lenne állami finanszírozást tenni a gondosóra szolgáltatás mögé oly módon, hogy ne csak a 65 éven felülieknek, hanem a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás jogszabály által meghatározott ellátotti körének is térítésmentesen biztosított legyen ezen készülék beszerzése. Valamint egyelőre kérdéses, hogy az idős korosztály részére mennyi ideig lesz ingyenesen elérhető ez a szolgáltatás. Azonban ezt nem szabad fizetőssé tenni, mert azzal pont nem érné el azt a célt, amelyet hivatott szolgálni.

Család és gyermekjóléti szolgálat, gyermekjóléti központ

A család és gyermekjóléti szolgálat, illetve a gyermekjóléti központ dolgozói azok, akik először találkoznak szakemberként a veszélyeztetett gyermekekkel. A szolgálatok működési köre a kisvárosok esetében a több települést érintő közös hivatalok, illetve a központ esetében az egész járás illetékességi területére terjed ki. A gyors és hatékony információáramlás megteremtése érdekében elengedhetetlen a technikai háttér és járműpark fejlesztése.

A **család- és gyermekjóléti szolgálatok** esetében szükséges lenne a **jelenlegi finanszírozási forma átgondolása**. A lakosságszámra meghatározott támogatás jelen helyzetben már nem állja meg a helyét, ugyanis a leszakadó települések esetében folyamatosan növekszik a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak esetszáma. Országosan elmondható, hogy azon településeken, ahol a szakember egyedül dolgozik a területen, nem tud olyan hatékony

munkát végezni, mint ahol többen végzik ezt a feladatot. A jogszabály 25 családot határoz meg egy családsegítő számára azonban vannak olyan települések, ahol ez a szám a duplája vagy éppen a triplája. 50-100 családdal nem lehet hatékony eredményes munkát végezni.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok létszámának megerősítése jelentősen csökkenteni tudná a gyermekvédelmi szakellátásba beáramló gyermekek számát. Hatékony segítő munkával jelentős eredményeket lehetne elérni a családok életében oly módon, hogy képesek legyenek önállóan nevelni gyermekeiket és ne szakellátás intézményei tegyék ezt meg.

A korábbi években az Erzsébet-táborok nagy lehetőséget jelentettek a hátrányos helyzetű gyermekek részére. Ennek során el tudtak jutni olyan helyekre kirándulni, olyan programokba tudtak bekapcsolódni, amire más módon nem lett volna lehetőségük. Az utóbbi két évben az önkormányzatok által fenntartott intézmények teljes mértékben kimaradtak ebből a lehetőségből, aminek következtében több száz, ha nem ezer gyermek maradt ki a program által nyújtott lehetőségből.

A **család- és gyermekjóléti központok** esetében is a **finanszírozás módosítása** szüksége. A család- és gyermekjóléti szolgálatokhoz hasonlóan a lakosságszámra vetített finanszírozás itt sem megfelelő. A problémák mennyisége és milyensége alapján kellene differenciálni. A jogszabály az esetmenedzserek esetében 50 család/esetmenedzser határoz meg, ami a valóságban 80-90 család/esetmenedzser. Ahhoz, hogy a jogszabálynak a központ meg tudjon felelni a járásszékhely önkormányzatának kell a plusz bérek összegét kigazdálkodni, ami a jelenlegi anyagi források mellett nagyon nehézkes.

A család- és gyermekjóléti központ feladatkörébe rendelte az ágazatot irányító minisztérium az utcai/lakótelepi szociális munkát. Ennek célja az utcán csellengő és kallódó fiatalok felkutatása, számukra a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló programok biztosítása. Napjainkban egyre gyakoribb, hogy a fiatalok a közterületeken, állomásokon töltik szabadidejüket csellengve, céltalanul lófrálva elmerülve az online világban. Ennek megakadályozására létre lehetne hozni ifjúsági közösségi tereket a család- és gyermekjóléti központ szolgáltatása során, ahol beszélgetni tudnának egymással az online világon kívül. Ehhez pályázati vagy egyéb finanszírozásra lenne szükség. A nagyobb megyeszékhelyeken ezen szolgáltatásoknak hatalmas létjogosultsága van nagyon sok fiatal veszi igénybe az ottani központok által nyújtott szolgáltatást. Ennek a járásszékhelyekre történő kiterjesztése nagyon sikeres programot tudna eredményezni, ami nem mellesleg egy kötelező feladatot is tudna kiváltani a központ vonatkozásában.

A jogszabálymódosítás egy hiánypótló szolgáltatást hivatott pótolni, azonban szakmai létszámot nem tett mellé a jogalkotó. Az utcai/lakótelepi szociális munkát végző tanácsadó nem lett kötelező létszám, csak a feladat került előírásra. Szükséges lenne ennek pótlása.

A nagyobb településeken, a járás székhelyeken megjelent a gyermekek koldulása, mint megoldandó feladat. A kéregető gyermekekről általánosságban elmondható, hogy vagy a szakellátásból vannak szökésben vagy az elhelyezésük nem tudott férőhely hiányában megvalósulni. Így ezen probléma megoldásához a gyermekjóléti alap- és szakellátásoknak

közösen kell összefognia és közös megoldási stratégiát kidolgozni. Mind a két rendszer megerősítése és összefogás szükséges.

Fontos lenne még gyermekek átmeneti otthonának kialakítására pályázat kiírása, bár ez a járászékhelyek vonatkozásában nem kötelező feladat, de helyben ha megoldható lenne ennek a szolgáltatásnak az elérése az nagyban könnyítené meg a szakellátás és a központok munkáját. A gyermekek átmenetei otthona egy rövid egy éves időtartamra szóló elhelyezés, amelynek célja konkrétan, hogy a család megerősödése után a gyermek könnyen visszahelyezhető legyen a családjában. Ma Magyarországon viszonylag kevés az ilyen intézmények száma.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok esetében elmondható, hogy a gépjárműparkok és az informatikai eszközök elavultak. Ezek cseréje lenne szükséges. A Windows 11-re történő átállás sok munkavállaló által használt számítógép esetében fogja megnehezíteni a munkavégzést, ugyanis nem minden laptop/számítógép lesz használható a frissítés elérése után. Az általuk végzett munkához viszont nélkülözhetetlen az állandó internetes kapcsolat, ugyanis minden gyermekkel kapcsolatos információt és adatlapot egy online rendszerben kell rögzíteniük és elérhetővé tenni az illetékes gyámhivatalok részére.

Egészségügyi alapellátás, szakellátás

Az egészségügyi alapellátásról szóló törvény nem tesz különbséget lakosságszám alapján az egyes települések között, azonban a finanszírozást biztosító kormányrendeletek már lakosságszámhoz kapcsolják az alapellátás finanszírozását, amely azt eredményezi, hogy a legtöbb kisváros a környező települések számára is biztosítja a fogorvosi alapellátást, háziorvosi ellátást. Az optimális körzetek kialakítását, szervezését azonban nehezíti az azokat ellátó orvosok praxis joga, ami 5-10 év viszonylatában egyes körzetek működések ellehetetlenüléséhez vezet, ezzel a problémával a jogalkotóknak az orvosok átlagéletkorát figyelembe véve mindenképpen foglalkozniuk kell. Az egészségügyi ellátások fejlesztésére a megyei jogú városok számára az EU támogatások mellett a Modern Városok Program keretében összesen 44 Mrd Ft értékben történnek egészségügyi intézményfejlesztési, kapacitásbővítési beruházások, amelyből 40 Mrd Ft-ot biztosít a Modern Városok Program a saját forráskeretéből. Az 5 ezer fő alatti állandó lakosságszámú kistélepülések hátrányainak enyhítését célzó Magyar Falu Program keretében pedig 2019-ben 9,5 Mrd Ft értékben nyertek támogatást a községek, kistélepülések, 2020-ban a program további 7 Mrd Ft-os meghirdetett kerettel folytatódott. A fejlesztési lehetőségekből eddig azok a kisvárosok maradtak ki, akik a jellemzően nagyobb, ezáltal hatékonyabban fenntartható körzeteket működtetnek.

A COVID-19 járvány kezelésére hozott központi intézkedések bebizonyították, hogy a szakrendelőknek helyet adó, a több háziorvosi körzetet működtető települések kapnak nagyobb szerepet a járvány elleni védekezésben, hiszen ezeken a településeken van lehetőség kialakítani az elkülönült betegutakat, illetve ideiglenesen pótolni a kieső házi és fogorvosokat.

Egészségügyi alapellátás

Az egészségügyi alapellátási körzetek változatlan NEAK finanszírozása mellett nincs lehetőség a körzetek működéséhez szükséges nagy értékű tárgyi eszközök beszerzésére. A beruházási forrás biztosításával, a betegségek korai felismerését támogató eszközbeszerzéssel a fekvő beteg ellátás költségei csökkenthetők. A források odaítélésénél lehetőséget kell biztosítani a körzetek újra szabályozására, a fejlesztési forrást pedig a körzet méretéhez szükséges igazítani.

A jelenlegi jogszabályok felülvizsgálata is szükséges a tekintetben, hogy a megüresedő háziorvosi praxis az önkormányzatra „visszaszállva” 12 hónapig jogosult a betöltött praxissal megegyező finanszírozásra. Ezt követően (büntetésből a betöltetlensége miatt) csupán a finanszírozás 40 %-ára jogosult. Ennek következtében az önkormányzati bepótlás mértéke igen jelentős, hiszen a kapott finanszírozás a helyettesítő orvos díjazására sem elég. Ilyen körülmények között egy kevésbé tehető önkormányzat nem képes megfelelő színvonalon működtetni és a jogszabályoknak megfelelően minden eszközt és humánerőforrást megfelelően biztosítani, infrastrukturális átalakításokat végrehajtani.

Járóbeteg ellátás

A járások átlag népessége alacsony, valamennyi járásszékhelyen elérhetővé tenni valamennyi szakellátást túl nagy infrastrukturális és humán beruházást igényel, ezért meg kell határozni azokat a járóbeteg ellátásokat, amelyek a lakossághoz közel és azokat, amelyek több járásra kiterjedően láthatók el. A betegségek korai felismerése érdekében elengedhetetlen a diagnosztikai eszközpark fejlesztése és a háziorvosok képzése. A járóbeteg ellátásoknál nem támogathatók olyan túlzott központosított ellátások, amelyek a vármegyei kórházak láncolatával a fekvőbeteg intézményeknél létrejöttek.

Célok meghatározása

A járásszékhely és kisvárosok esetében különösen fontos alapfunkció az egészségügyi és szociális alapellátás, illetve a járóbeteg szakellátások biztosítása, valamint az idősek bentlakásos gondozása, amely feladatokat jellemzően térségi szinten, több településre kiterjedően látnak el. Ennek megfelelően két célt fogalmaz meg a beruházási program:

- valós igényekre szabott szociális alapszolgáltatások és szakosított ellátások komplex fejlesztése;

- lakosság egészségügyi állapotának javítása az egészségügyi szolgáltatások, infrastruktúra fejlesztésével, illetve hatékonyságuk növelésével.

A célok eléréséhez 8 beavatkozási terület került meghatározásra, amelyek közül 5 infrastrukturális, 2 humánerőforrás fejlesztést tartalmaz:

Intézkedés elnevezése	Szakosított ellátást nyújtó bentlakásos intézmények infrastrukturális fejlesztése
Az intézkedés célja	A lakosság rendelkezésére álló férőhelyszámok bővítése annak érdekében, hogy az ellátásra szorulóknak saját lakókörnyezetükhöz legközelebb tudják igénybe venni az ellátást.
Az intézkedés tartalma	A szakosított ellátást nyújtó bentlakásos intézmények (pszichiátriai betegek otthona, szenvedélybetegek otthona, fogyatékos személyek otthona) infrastrukturális fejlesztése, melyek a következő tevékenységeket tartalmazzák: <ul style="list-style-type: none"> • férőhelybővítés építéssel • új szolgáltatás, intézmény létrehozása építéssel • meglévő intézmények fejlesztése átalakítással, felújítással • eszközbeszerzés • járműbeszerzés
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	25 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Létrehozott/ felújított férőhely
Egyéb megjegyzések	Támogatás feltétele, hogy a létrejövő szolgáltatás működtetését a hozzá kapcsolódó szociális alapellátást is nyújtó integrált állami fenntartású intézmény, vagy az ellátási területen működő a hozzá kapcsolódó szociális alapellátást is nyújtó állami fenntartású intézménnyel együttműködési megállapodást kötő állami fenntartású intézmény/nem állami fenntartású intézmény végezze.

Intézkedés elnevezése	Szakosított ellátást nyújtó idős bentlakásos intézményeinek infrastrukturális fejlesztése, új férőhelyek létrehozása
Az intézkedés célja	A lakosság rendelkezésére álló férőhelyszámok bővítése annak érdekében, hogy az ellátásra szorulóknak saját lakókörnyezetükhöz legközelebb tudják igénybe venni az ellátást.
Az intézkedés tartalma	A szakosított ellátást nyújtó idős bentlakásos intézményeinek infrastrukturális fejlesztése, melyek a következő tevékenységeket tartalmazzák: <ul style="list-style-type: none"> • férőhelybővítés építéssel

	<ul style="list-style-type: none"> • új szolgáltatás, intézmény létrehozása építéssel • meglévő intézmények fejlesztése átalakítással, felújítással, kiemelt figyelemmel a demens betegek szükségleteire • eszközbeszerzés • járműbeszerzés
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Létrehozott/ felújított férőhely
Egyéb megjegyzések	Támogatás feltétele, hogy a létrejövő szolgáltatás működtetését a hozzá kapcsolódó szociális alapellátást is nyújtó integrált állami fenntartású intézmény, vagy az ellátási területen működő a hozzá kapcsolódó szociális alapellátást is nyújtó állami fenntartású intézménnyel együttműködési megállapodást kötő állami fenntartású intézmény/nem állami fenntartású intézmény végezze.

Intézkedés elnevezése	Szociális alapellátást nyújtó intézmények infrastrukturális fejlesztése
Az intézkedés célja	Szociális alapellátások (család és gyermekjóléti szolgálat, gyermekjóléti központ, idősek, fogyatékosok, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek nappali ellátása; támogató szolgálat; tanyagondnoki szolgálat; házi segítségnyújtás; jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, étkeztetés, idősek napközbeni ellátása) elérhetőségének javítása a szolgáltatások technikai fejlesztésével, a gazdaságos és hatékony fenntartás megteremtésével.
Az intézkedés tartalma	Szociális alapellátások (család és gyermekjóléti szolgálat, gyermekjóléti központ, idősek, fogyatékosok, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek nappali ellátása; támogató szolgálat; tanyagondnoki szolgálat; házi segítségnyújtás; jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, étkeztetés) infrastrukturális fejlesztése, melyek a következő tevékenységeket tartalmazzák: <ul style="list-style-type: none"> • IKT infrastruktúra fejlesztés, beszerzés, • meglévő intézmények fejlesztése átalakítással, felújítással, bővítéssel, • eszközbeszerzés, • járműbeszerzés.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	7 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás

Javasolt indikátor(ok)	Fejlesztett férőhelyek száma, étkeztetés esetén az ellátottak száma
Egyéb megjegyzések	IKT infrastruktúra fejlesztés esetén a fejlesztésnek támogatnia kell a szolgáltatások ellátásának nyomon követését, az elektronikus kapcsolattartást az ellátottakkal, illetve jelzőrendszeres házi segítségnyújtás esetén a külső vállalkozásoktól független saját tulajdonú jelzőrendszer megvalósítását.

Intézkedés elnevezése	Támogatott lakhatás idősek, részesülők részére
Az intézkedés célja	Támogatott lakhatási program – építéssel vagy felújítással, menedzsmenttel együtt
Az intézkedés tartalma	Az önálló életvitelre még alkalmas idősek vagy fogyatékkal élők számára garzonlakások építése, amelyekbe beköltözve a szociális ellátórendszer támogatni tudja őket az önálló életvitelük fenntartására.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	15 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Beköltözők száma
Egyéb megjegyzések	---

Intézkedés elnevezése	Új Biztos Kezdet Gyerekházak építése
Az intézkedés célja	A Biztos Kezdet Gyerekházak mint egy koragyermekkori prevenció és esélynövelő szolgáltatás sokat bizonyított és nagyon hasznos, amely nagyon sokat segít a felzárkóztatásra szoruló, halmozottan hátrányos helyzetből származó kisgyerekek és szüleik óvodai nevelésre való felkészítésében, a helyi ellátórendszerhez (védőnő, gyermekjóléti szolgálat, óvoda stb.) történő kapcsolódásban.
Az intézkedés tartalma	Nagyon sok halmozottan hátrányos településen az óvodába kerülő gyerekek nagy részének az első év az óvodában az alapvető szociális ismeretek elsajátításával kezdődik. Fontos, hogy ne csak a 2000 fő lakosság alatti, hanem az afeletti, jelen programban érdekelt településeken is Biztos Kezdet Gyerekházak épülhessenek, hiszen az érintett települések jó részében vannak olyan helyszínek, szegregátumok, ahol az ott élőknek nagy segítség lenne, ha gyermekházak mint egy koragyermekkori prevenció és esélynövelő szolgáltatás működtetésével segítenék az életüket, a halmozottan hátrányos gyerekek szocializációját az óvodai nevelés elkezdése előtt.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030

Becsült forrásigény	10 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Gyermeklétszám

Intézkedés elnevezése	Egészségügyi alapellátás és egyben járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése, minden kiegészítő tevékenységgel
Az intézkedés célja	Az egészségügyi problémák korai felismerésével, kezelésével a lakosság egészségügyi állapotának javítása.
Az intézkedés tartalma	Egészségügyi alapellátás (házi orvosi ellátás, fogászati alapellátás, védőnői ellátás) Járó beteg szakrendelő ezzel egyben: Egy épületben komplex járóbeteg alapellátás, mentő, diagnosztika, EFI stb. <ul style="list-style-type: none"> • új építés/épületfelújítás, épületbővítés, • diagnosztikai eszközök beszerzése (MRI és CT diagnosztika), • eszközbeszerzés (MRI és CT diagnosztika), • telemedicina fejlesztése.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	10 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Körzet lakosság száma
Egyéb megjegyzések	Létesített/beszerzett vagyon önkormányzati vagy állami vagyonban kell maradnia.

Intézkedés elnevezése	Humán erőforrás fejlesztés
Az intézkedés célja	A szociális és egészségügyi alapellátás területén dolgozók, vagy elhelyezkedni kívánók képzése a minél magasabb szintű ellátás érdekében.
Az intézkedés tartalma	Humán erőforrás fejlesztése, a következő tevékenységek támogatásával: <ul style="list-style-type: none"> • munkába álláshoz szükséges szakképzés és felsőfokú szakképzés támogatása • munkavégzés melletti kompetenciafejlesztő képzések (szakképzés, tanfolyamok) • ösztöndíj rendszer bevezetése a szociális és egészségügyi alapellátás területén • szolgálati lakások igénybevételeinek támogatása
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	4 Mrd Ft/év

Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Képzésben résztvevők száma
Egyéb megjegyzések	A pályázatot a települési önkormányzat nyújthatja be a közigazgatási területén működő egészségügyi és szociális szolgáltatók helyett, és a képzések koordinálását is az önkormányzat végzi.

Intézkedés elnevezése	Humánerőforrás fejlesztés (egészségfejlesztési és egészségmegőrzési program) – helyi civilszervezetekkel közös pályázat
Az intézkedés célja	<p>A betegségek korai felismerése és kezelése, prevenciós programok megvalósítása.</p> <p>A lakosság egészségmegőrzése az egészséges táplálkozás, valamint az örömteli mindennapos testmozgás segítségével.</p> <p>Az egészséges táplálkozás és a mindennapos testmozgás népszerűsítése.</p>
Az intézkedés tartalma	<p>Járóbeteg intézmények, házi orvosok eszközfellesztése a rendszeres szűrővizsgálatok ellátása érdekében.</p> <p>A településeken egy-egy munkakör létrehozása az egészségmegőrzési, sport- és egészségügyi tevékenységek összehangolására, sportrendezvények szervezésére.</p> <p>Az egészséges táplálkozás népszerűsítése érdekében szakember alkalmazása, iskolai programok szervezése az egészséges táplálkozás érdekében. A program kiemelt célcsoportjai lehetnek az otthonukban élő idősek, demens betegek, gyermekvédelmi intézmények lakói. A megvalósításhoz elvárás a helyi egészségfejlesztési irodák (EFI-k) bevonása</p>
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	5 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Diagnosztikai eszközök száma, Vállalt szűrések száma
Egyéb megjegyzések	---

Oktatás, sport

Oktatás

Bevezetés – A kisvárosok jelentősége és fejlesztéspolitikai szerepe

A kisvárosok Magyarország térszerkezetének nélkülözhetetlen szereplői. Ezek a települések nem pusztán közigazgatási egységek, hanem térségi központok, ahol az oktatás, az egészségügy, a sport, a kultúra és a gazdasági élet szálai találkoznak. A kisvárosok a vidéki Magyarország szíveként működnek: elég nagyok ahhoz, hogy a modern élet szolgáltatásait biztosítsák, ugyanakkor elég emberléptékűek ahhoz, hogy megőrizzék a közösségi összetartozás és az egymás iránti felelősség élményét.

A kisvárosi lét sajátossága, hogy egyensúlyt teremt a falusi nyugalom és a városi dinamika között. Az itt élők számára a lakóhely nem csupán élettér, hanem identitás is – a helyi intézmények, a közösségi terek és a kulturális hagyományok mind hozzájárulnak a kötődéshez. Éppen ezért a kisvárosok fejlesztése nem csupán gazdasági, hanem társadalomépítő feladat is: célja az életminőség javítása, a helyi közösségek megerősítése és a jövő generációk megtartása.

A **Kisvárosi Fejlesztési Program** középpontjában két kulcsterület áll: az **oktatás** és a **sport**. Ezek együttesen biztosítják a tudás, az egészség és a közösségi jól-lét hármását, amely nélkül nincs hosszú távú versenyképesség. Az oktatás fejleszti az emberi tőkét, a sport pedig erősíti a testi-lelki egészséget és a közösségi szellemet.

A program célja, hogy a kisvárosok – mint regionális mikroközpontok – olyan környezetet kínáljanak, ahol a tudás, a mozgás és a közösség egymást erősítve építi a jövőt.

A kisvárosi oktatás küldetése

egyenlő hozzáférést, függetlenül a szociális vagy földrajzi háttértől. A korszerű pedagógiai szemlélet, a digitális kompetenciák fejlesztése és a befogadó nevelés egyaránt hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok felkészülten lépjenek a munkaerőpiacra és a társadalmi életbe.

A kisvárosi iskolák különleges előnye, hogy **emberléptékű közösségekben** működnek: a pedagógus ismeri a tanulókat, a szülők aktív kapcsolatban vannak az intézménnyel, és az iskola a helyi kulturális és civil élet természetes központja. Ezt a szerepet erősíteni kell – az oktatásnak nemcsak a tudásátadás, hanem a közösségépítés terepévé kell válnia.

Intézményfenntartói együttműködés és fejlesztési partnerség

A kisvárosi oktatási intézmények fejlesztésének tervezése és megvalósítása során kiemelt szerep jut a **Tankerületeknek**, hiszen ők az állami fenntartású iskolák működtetői és szakmai irányítói. Ugyanakkor a **helyi önkormányzatok** továbbra is meghatározó partnerek a közösségi funkciók, az infrastruktúra, a sport- és kulturális együttműködések biztosításában.

A fejlesztési elképzelések során ezért **világos feladatmegosztásra és együttműködési keretrendszerre** van szükség a tankerületi központok és az önkormányzatok között. Miközben a fenntartói felelősség az oktatás szakmai és működtetési oldalát érinti, a városi önkormányzatok kulcsszereplők maradnak a **helyi közösségi igények megfogalmazásában, a létesítmények korszerűsítésében és a kiegészítő szolgáltatások fejlesztésében**.

A jövőbeli kisvárosi fejlesztési programoknak lehetővé kell tenniük, hogy **mind a tankerületek, mind az önkormányzatok önállóan vagy konzorciumban pályázhassanak** az oktatási infrastruktúra, a digitális fejlesztés, a pedagógus-támogatás és a tanulói jóllét területein. Ez az együttműködés biztosítja, hogy a fejlesztések **összehangoltan, a helyi igényekhez igazodva** valósuljanak meg, elkerülve a párhuzamosságokat, és erősítve az oktatás, a közösség és az önkormányzati szolgáltatások közötti kapcsolatot.

Fejlesztési prioritások az oktatásban

A program az alábbi fejlesztési területeket helyezi előtérbe:

A LOCAL Program az oktatás területén komplex fejlesztési szemléletet képvisel. Célja, hogy a kisvárosok iskolái egyszerre legyenek a tudás, az innováció, a közösség és a mentális jóllét terepei. A program nemcsak az infrastruktúra korszerűsítésére fókuszál, hanem a pedagógusok támogatására, a tanulók lelki egészségére, valamint az oktatás és a helyi gazdaság közötti kapcsolatok erősítésére is.

Infrastrukturális modernizáció

A XXI. századi oktatás alapja a **korszerű, biztonságos és inspiráló tanulási környezet**.

A kisvárosi iskolák többsége a korábbi évtizedekben épült, és sok helyen elavult technikai felszereltséggel működik. A program ezért célul tűzi ki az oktatási infrastruktúra **komplex megújítását**, amely magában foglalja:

- az épületek energetikai korszerűsítését (szigetelés, megújuló energiaforrások alkalmazása),
- a digitális tantermek, laborok, könyvtárak, közösségi terek kialakítását,
- valamint a tanulásbarát, esztétikus környezet megteremtését, ahol a diákok és pedagógusok egyaránt jól érzik magukat.

A modern iskola nem csupán tanulási tér, hanem **közösségi központ** is, amely délutánonként kulturális, sport- és szabadidős funkciókat is betölthet.

Digitális átállás

A digitalizáció nem csupán technológiai kérdés, hanem **kultúraváltás az oktatásban**.

A cél, hogy a tanulók ne csak felhasználói, hanem értő, kritikus és kreatív résztvevői legyenek a digitális világnak.

A program támogatja:

- az iskolák informatikai eszközparkjának fejlesztését (okostáblák, laptopok, tabletek, gyors internetkapcsolat),
- a pedagógusok digitális kompetenciáinak erősítését,
- az interaktív, projektalapú tanulás bevezetését,
- valamint a tanulók médiatudatosságának fejlesztését.

A digitális oktatás nem helyettesíti a pedagógust, hanem **eszközt ad a kezébe**: segíti az egyéni tanulási utak támogatását, a differenciált oktatást, és erősíti a diákok önálló problémamegoldó gondolkodását.

Pedagógus-támogatás

A pedagógus az oktatás minőségének legfontosabb tényezője. A kisvárosi iskolákban különösen fontos, hogy a tanárok **megbecsülve és támogatva érezzék magukat**, hiszen gyakran egyszerre több szerepben kell helytállniuk: tanítanak, nevelnek, közösséget építenek.

A program célja, hogy:

- javítsa a pedagóguspálya társadalmi presztízsét,
- biztosítsa a rendszeres szakmai továbbképzést,
- támogassa a pedagógusok mentális egészségét és kiégés-megelőzését (pl. szupervízió, tréningek, közösségi műhelyek révén),
- és erősítse az iskolákon belüli szakmai együttműködést.

- Szolgálati lakások és helyben tartási ösztönzők: A pedagógus-megtartás egyik legnagyobb kihívása a lakhatás és megélhetés kérdése, különösen a kisebb városokban, ahol korlátozottak az ingatlanpiaci lehetőségek.

A tanári közösségek megerősítése hozzájárul ahhoz, hogy a kisvárosokban **stabil, elkötelezett és innovatív pedagógusgárda** alakuljon ki.

Oktatási esélyegyenlőség

A kisvárosok térségi szerepe miatt az iskoláik gyakran fogadnak **különböző szociális háttérű tanulókat**, köztük hátrányos helyzetű vagy sajátos nevelési igényű diákokat is. A program egyik fő célja, hogy minden tanuló számára megteremtse az **egyenlő esélyt a sikeres iskolai pályafutásra**.

Ehhez szükséges:

- a **mentorprogramok** bevezetése, ahol pedagógusok, egyetemisták vagy civil szakemberek személyes támogatást nyújtanak a diákoknak,
- a **felzárkóztató és tehetséggondozó** programok összehangolt működtetése,
- a **szociális és tanulási hátrányok kompenzálása** célzott pályázatok, ösztöndíjak, nyári táborok és tanulói közösségi programok segítségével,
- olyan komplex felvilágosító **bűnmegelőzési programok szervezése** (régi DADA program nyomán), amelyek felhívják a gyermekek és fiatalok figyelmét a bűnözés veszélyforrásaira és a bűnelkövetés következményeire, ezzel is elősegítve a gyermekek bűnözővé válásának, illetve az áldozattá válás lehetőségének csökkentését,
- a közlekedési nehézségek csökkentése érdekében a program támogatja a **kisvárosi iskolabuszrendszerek kialakítását és fejlesztését**, amelyek biztonságos és kiszámítható módon segítik a külterületen, tanyás térségekben vagy kisebb környező falvakban élő tanulók iskolába jutását. Az iskolabusz-hálózat hozzájárul az **oktatási esélyegyenlőséghez**, csökkenti a lemorzsolódás kockázatát, és erősíti a kisváros térségi központi szerepét.

Az oktatási esélyegyenlőség nem csupán szociálpolitikai kérdés, hanem **gazdasági és közösségi érdek**: az elmaradó gyerek elveszített potenciál, a felzárkóztatott fiatal viszont a térség jövőbeli erőforrása.

Helyi gazdasághoz kapcsolódó képzések

A kisvárosi iskolák kulcsszerepet töltenek be a **helyi munkaerőpiac utánpótlásában**. A fejlesztési program célja, hogy az oktatási kínálat szorosabban illeszkedjen a gazdasági igényekhez.

Ez magában foglalja:

- a **szakképzési irányok modernizálását** és rugalmasabbá tételét,
- a **vállalkozásokkal és önkormányzatokkal való partnerségek** kiépítését (gyakorlati helyek, duális képzések, pályaorientációs napok),
- valamint a **felnőttképzési és átképzési lehetőségek** bővítését a munkaerőpiaci alkalmazkodás érdekében.

Az oktatás és a gazdaság együttműködése elősegíti, hogy a fiatalok **helyben találjanak perspektívát**, és a kisváros ne veszítse el a képzett munkaerőt.

Mentális egészség és tanulói jóllét

A tanulói teljesítményt és motivációt nagyban befolyásolja a **lelki egyensúly és a biztonságérzet**.

A program külön figyelmet fordít a tanulók mentális egészségének megőrzésére és fejlesztésére, mivel az oktatási sikeresség alapfeltétele az érzelmi stabilitás.

A javasolt fejlesztések:

- **iskolapszichológiai és szociális segítő hálózatok** kiterjesztése minden kisvárosban,
- **reziliencia-fejlesztő tréningek** és érzelmi intelligencia programok bevezetése,
- **szülői edukációs programok** támogatása a gyermeknevelési kihívások kezelésére,
- a **diákönkormányzatok és kortárssegítő csoportok** szerepének erősítése.

A cél, hogy az iskolák **biztonságos, elfogadó, támogató légkört** biztosítsanak, ahol a diákok nemcsak tanulnak, hanem fejlődnek, megerősödnek és kibontakozhatnak.

Közétkeztetés és egészségtudatos iskolai ellátás

A kisvárosi iskolák működésében a **közétkeztetés** kiemelt jelentőségű feladat, amely nem csupán logisztikai vagy gazdasági kérdés, hanem az **egészségfejlesztés, a társadalmi esélyegyenlőség és a gyermekjóllét** alapvető pillére. A mindennapi iskolai étkezés minősége, elérhetősége és kulturális illeszkedése közvetlenül hat a tanulók fizikai és mentális teljesítményére.

A **kisvárosok közétkeztetési rendszereinek fejlesztése** ezért szorosan kapcsolódik az oktatási infrastruktúra megújításához. A program célja, hogy az iskolai étkezés ne csupán alapszolgáltatás, hanem a **nevelési és egészségfejlesztési tevékenység integrált része** legyen.

A fejlesztési irányok az alábbiak lehetnek:

- **Helyi alapanyagokra épülő közétkeztetés:** a helyi termelők bevonásával rövidebb élelmiszerláncok kialakítása, friss és szezonális ételek biztosítása, ezzel a helyi gazdaság támogatása és a környezeti terhelés csökkentése.
- **Egészségtudatos menzareform:** a táplálkozási ajánlásokhoz igazodó, csökkentett cukor-, só- és zsírtartalmú ételek bevezetése, a növényi alapú és diabetikus étkezési lehetőségek bővítése.
- **Étkezőterek és konyhák korszerűsítése:** korszerű, energiahatékony konyhai technológia, higiénikus és barátságos terek kialakítása, amelyek az étkezést közösségi élménnyé teszik.
- **Élelmezési dolgozók továbbképzése:** a közétkeztetésben dolgozó szakemberek rendszeres képzése az egészséges táplálkozás, élelmiszerbiztonság és fenntarthatóság területén.
- **Szociális biztonság erősítése:** a hátrányos helyzetű gyermekek számára a rendszeres, ingyenes vagy kedvezményes étkeztetés fenntartása és bővítése, mint az oktatási esélyegyenlőség alapfeltétele.

A közétkeztetési fejlesztések nemcsak az iskolák működését teszik korszerűbbé, hanem hosszú távon formálják a tanulók **életmódbeli szokásait, egészségtudatosságát és közösségi szemléletét**. A minőségi iskolai étkezés egyben **nevelési eszköz** is – hozzájárul a testi-lelki egyensúlyhoz, a tanulási teljesítmény javulásához, és a jövő egészséges generációjának felneveléséhez.

Összegzés

A fenti fejlesztési területek együttesen biztosítják, hogy a kisvárosi oktatás **modern, befogadó, élményalapú és közösségmegtartó** legyen. A program nem csupán az iskolák korszerűsítéséről szól, hanem a jövő generációk esélyeiről: arról, hogy minden kisvárosi gyermeknek legyen lehetősége kibontakozni, helyben boldogulni és hozzájárulni közössége fejlődéséhez.

Intézkedés elnevezése	Komplex iskolák
Az intézkedés célja	Olyan létesítmények építése és felújítása, amely hosszútávon képes kezelni az alapfokú oktatás kérdéskörét
Az intézkedés tartalma	Gyermeklétszámhoz igazított oktatási terv alapján folyó építkezés
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	30 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Oktatott gyermeklétszám

Intézkedés elnevezése	Települési ifjúsági központok kialakítása
Az intézkedés célja	A településeken önálló egységként a fiatalok igényeire hangolt központok létesítése
Az intézkedés tartalma	Ifjúsági központ / klub létesítés építéssel, vagy felújítással, és/vagy a működéséhez szükséges eszközbeszerzés
Javasolt felelős(ök)	Kulturális és Innovációs Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	5 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai források
Javasolt indikátor(ok)	Gyermeklétszám

Intézkedés elnevezése	Iskolabusz rendszer kialakítása
Az intézkedés célja	Gyermekek lehető legbiztonságosabb utaztatása
Az intézkedés tartalma	Bejárás megoldása, valamint az elkallódás veszélyének megszüntetése
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	10 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Gyermeklétszám

Sportfejlesztés – egészség, közösség és identitás

A sport a kisvárosi élet egyik legfontosabb közösségi szervező ereje. A közös mozgás, a sportesemények és a helyi egyesületek nemcsak egészséget adnak, hanem identitást, közösségi élményt és összetartozást is. A sport így egyszerre társadalmi, gazdasági és mentálhigiénés érték.

A sport társadalmi szerepe

A rendszeres testmozgás bizonyítottan javítja a fizikai és lelki egészséget, csökkenti a stresszt és fejleszti a kitartást. A sport közösségformáló ereje különösen fontos a kisvárosokban, ahol az emberek személyesen ismerik egymást, és a helyi csapatok, sportklubok a közösségi identitás szimbólumaivá válhatnak.

A sportesemények, városi futások, diákolimpiák és családi rendezvények nem csupán szabadidős alkalmak, hanem olyan élmények, amelyek közösséget építenek, és pozitív mintákat adnak a fiataloknak. A sport egyúttal a **lokális büszkeség forrása** is – a sikeres helyi sportolók példát mutatnak, és ösztönzik az utánpótlást.

Sportfejlesztési irányok

A LOCAL Program a sportot nem pusztán rekreációs tevékenységként, hanem a közösségépítés, az egészségfejlesztés és a helyi identitás meghatározó pilléréként kezeli. A sportfejlesztési koncepció célja, hogy a kisvárosokban mindenki számára elérhető, befogadó és fenntartható sportkultúra alakuljon ki, amely egyszerre szolgálja az egyén jóllétét és a közösség fejlődését.

A program az alábbi kulcsterületek mentén valósul meg:

Infrastrukturális fejlesztés

A sportélet alapja a **megfelelő fizikai infrastruktúra**. A kisvárosi sportlétesítmények többsége komoly múltra tekint vissza, de sok helyen elavult, korszerűsítésre szorul. A program célja, hogy a sportlétesítmények a XXI. századi igényeknek megfelelően működjenek, és nyitott, közösségi funkciót betöltő terek legyenek.

A fejlesztések magukban foglalják:

- a meglévő sportcsarnokok, tornatermek, uszodák és futópályák korszerűsítését,
- új, többfunkciós sportterek és szabadtéri kondiparkok kialakítását,
- a sportlétesítmények energiahatékonysági felújítását (pl. napelem, hőszivattyú, LED-világítás),
- valamint a szabadidős és versenysport céljait egyszerre szolgáló terek létrehozását.

A modern sportlétesítmény nem zárt intézmény, hanem élő közösségi tér, amely iskolaidőn kívül is nyitva áll, és ösztönzi az aktív életmódot.

Tömegsport és utánpótlás

A program egyik legfontosabb célja, hogy a **sportolás ne kiváltság, hanem életforma legyen.**

A kisvárosokban a sportnak közösségszervező szerepe van – legyen szó diákokról, szülőkről, nyugdíjasokról vagy amatőr csapatokról.

A tömegsport-fejlesztés irányai:

- minden korosztály számára elérhető mozgásprogramok (családi sportnapok, közösségi futások, egészségnapok),
- helyi sportegyesületek és rekreációs klubok támogatása,
- az utánpótlás-nevelés megerősítése edzőképzéssel, tehetséggondozással és helyi sportakadémiák kialakításával.

A tömegsport fejlesztése nemcsak a fizikai aktivitást növeli, hanem társadalmi integrációs eszköz is: a sporton keresztül csökkennek a társadalmi távolságok, és erősödik az összetartozás érzése.

Egészségfejlesztés

A sport az egyik leghatékonyabb **egészségmegőrző és prevenciós eszköz.**

A mozgás rendszeressé tétele a mindennapokban csökkenti a civilizációs betegségek (pl. elhízás, diabétesz, szív- és érrendszeri problémák) kockázatát, és javítja a mentális jóllétet.

A program az egészségfejlesztést átfogó, közösségi szemléletben közelíti meg:

- az iskolai testnevelés mellett a lakosság egészségfejlesztő mozgásprogramjai is hangsúlyt kapnak,
- a házi orvosok, egészségügyi szolgáltatók és sportklubok együttműködésével helyi egészségfejlesztő hálózat jöhet létre,
- az idősek számára célzott mozgás- és rehabilitációs programokat kell kialakítani, valamint

- hangsúlyos a mentális egészség támogatása: a sport a stresszkezelés, a közösségi élmény és az önbizalom erősítésének eszköze.

A sport így nemcsak egyéni tevékenység, hanem egészségtudatos közösségi magatartásforma, amely hosszú távon tehermentesíti az egészségügyi rendszert is.

Iskolai sport és testnevelés erősítése

Az iskolai sport a **mozgáskultúra alapja**. A cél, hogy a testnevelés ne kötelező tantárgyként, hanem élményként és értéként jelenjen meg a tanulók életében.

A program kiemelt figyelmet fordít:

- a mindennapos testnevelés minőségének javítására,
- a sportiskolák, diáksport-egyesületek és iskolai bajnokságok fejlesztésére,
- az iskolai létesítmények közösségi használatának támogatására,
- és a sportpedagógusok, edzők szakmai továbbképzésére,
- gyermek KRESZ pályák kialakítása.

A kisvárosi iskolákban a sport nemcsak a test fejlesztését szolgálja, hanem értékformáló, személyiségfejlesztő szerepet is betölt: felelősségvállalást, kitartást, csapatmunkát és fair play szemléletet tanít.

Sportturizmus és közösségi rendezvények

A sportesemények nemcsak a helyiek számára fontosak, hanem **turisztikai vonzerőt is jelentenek**.

A kisvárosok képesek a sport révén új látogatókat bevonni, ezzel élénkítve a helyi gazdaságot és erősítve a városi imázst.

A program javaslati:

- helyi és regionális sportesemények (futóversenyek, kerékpártúrák, triatlonok, városi maratonok) rendszeres megszervezése,
- közösségi terek bevonása a sportturizmusba (pl. sportfesztiválok, egészségnapok, nyári táborok),
- a turisztikai marketing és a sportkommunikáció összehangolása,
- valamint a határon átnyúló sportkapcsolatok erősítése.

A sportturizmus gazdasági multiplikátor hatással bír: növeli a vendég látás, a szálláshelyek és a helyi vállalkozások bevételeit, miközben erősíti a város ismertségét.

Zöld sportkoncepció

A XXI. század sportfejlesztése elképzelhetetlen **fenntarthatósági szempontok** nélkül. A program ezért hangsúlyozza a **természetközeli, környezetbarát sporttevékenységek** támogatását, amelyek egyszerre járulnak hozzá az egészségmegőrzéshez és a környezettudatos szemlélet kialakításához.

A zöld sportkoncepció elemei:

- kerékpárutak, futó- és túraútvonalak hálózatának kiépítése,
- természetjáró és vízisport programok támogatása,
- zöld sportlétesítmények építése (pl. napelemmel működő világítás, újrahasznosított burkolatok),
- valamint környezeti nevelési programok beépítése az iskolai sportba.

A cél, hogy a kisvárosi lakosság a természethez közel, fenntartható módon sportolhasson, miközben tudatosan óvja környezetét. A zöld sportmozgalom a fiatalok körében a közösségi felelősségvállalás egyik legjobb terepe is lehet.

Összegzés

A sportfejlesztés átfogó célja, hogy a **kisvárosokban aktív, egészséges és közösségorientált életforma váljon általánossá**. A sport nem csupán fizikai tevékenység, hanem a társadalmi tőke növelésének eszköze: erősíti a közösségi kapcsolatokat, javítja az életminőséget, és hozzájárul a gazdasági fejlődéshez. A Kisvárosi Fejlesztési Program ezért nemcsak sportlétesítményeket épít, hanem életmódot, kultúrát és közösséget fejleszt — olyat, amelyben a mozgás, az együttműködés és a helyi büszkeség egymást erősítve teremti meg a jövő kisvárosát.

Közös fejlesztési elvek és stratégiai célok

Az **oktatás és sport fejlesztése nem választható el egymástól**: mindkettő az emberi erőforrásba, a közösségbe és a jövőbe fektet. A program stratégiai megközelítése az integrált fejlesztéspolitika elvét követi, amely összehangolja az infrastrukturális beruházásokat, a humánfejlesztést és a közösségi kezdeményezéseket.

Alapelvek

- **Emberközpontúság**: minden fejlesztés középpontjában az ember áll – a tanuló, az edző, a család, a közösség.

- **Esélyegyenlőség:** mindenki számára elérhető szolgáltatások, függetlenül lakóhelytől vagy társadalmi helyzetétől.
- **Fenntarthatóság:** környezetbarát létesítmények, energiatakarékos működés, zöld szemlélet.
- **Partnerség:** az önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások és lakosság együttműködésén alapuló fejlesztések.
- **Tudásalapúság:** a döntések adat- és kutatásalapú megalapozása, a jó gyakorlatok átvétele.
- **Közösségi kohézió:** a fejlesztések célja a társadalmi összetartozás erősítése, a közösségi terek újjáélesztése.

Várható hatások

Az integrált fejlesztések révén:

- nő az oktatási és sportinfrastruktúra minősége és kihasználtsága,
- javul az egészségi állapot és a lakossági jóllét,
- erősödik a helyi identitás és társadalmi bizalom,
- növekszik a fiatalok helyben maradási hajlandósága,
- fejlődik a kisvárosi gazdaság, szolgáltatások és turizmus.

Ezzel párhuzamosan ugyanakkor egyre égetőbb kihívást jelent a kisvárosok számára az infrastrukturális beruházások által létrehozott épületek, intézmények, sport- és közösségi terek fenntartható működtetése és karbantartása. Az elmúlt évek fejlesztései során számos új, modern létesítmény épült, azonban ezek hosszú távú üzemeltetése gyakran meghaladja az önkormányzatok anyagi lehetőségeit.

Ezért a fejlesztéspolitikai megközelítésekben elengedhetetlen, hogy a **beruházások életciklus-szemléletben valósuljanak meg**: a tervezéskor és pályázati konstrukciókban már meg kell jelenniük az üzemeltetési, karbantartási és energiahatékonysági szempontoknak is. A támogatási programoknak ösztönözniük kell a megújuló energiaforrások alkalmazását, a többfunkciós használatot és a helyi üzemeltetési kapacitások fejlesztését, hogy a létrejött infrastruktúra hosszú távon is gazdaságosan működhessen.

A fenntartható működtetés így nem csupán pénzügyi vagy technikai kérdés, hanem **felelősségteljes fejlesztéspolitikai szemlélet**, amely biztosítja, hogy a megvalósított beruházások évtizedeken át szolgálják a helyi közösséget, és a városi élet valódi, élő részévé váljanak.

Záró gondolatok – A jövő kisvárosa, mint tudás- és közösségközpont

A jövő kisvárosa olyan tér, ahol az oktatás, a sport és a közösségi élet szerves egységet alkot. Az iskola nemcsak a tanulás helye, hanem közösségi központ; a sportpálya nemcsak mozgástér, hanem találkozási pont; a város pedig nem csupán lakóhely, hanem otthon, amelyhez tartozni jó.

A Kisvárosi Fejlesztési Program víziója, hogy Magyarország kisvárosai a tudás, az egészség és az összetartozás szigeteivé váljanak – ahol a jövő generációi biztonságban, inspiráló környezetben és közösségben nőhetnek fel. Ez a program nemcsak beruházásokat, hanem jövőképet is kínál: olyan országot, ahol a fejlődés középpontjában az ember és a közösség áll. A kisvárosfejlesztési programok tervezésekor kiemelten fontos, hogy a pályázati kiírások ne kizárólag konkrét projektekre irányuljanak, hanem rugalmas programfinanszírozási lehetőségeket kínáljanak. A kisvárosok lakosság száma, gazdasági szerkezete és társadalmi adottságai rendkívül sokfélék, ezért a fejlesztések sikerét az határozza meg, hogy mennyire képesek helyi specialitásokra, adottságokra és szükségletekre reagálni.

A jövő kisvárosfejlesztési pályázatai így ne uniformizált mintaprojektek megvalósítását ösztönözzék, hanem teremtsenek lehetőséget komplex, integrált és közösségi alapú programok finanszírozására. Ez a megközelítés biztosítja, hogy a támogatások valóban az adott kisváros fejlődését, identitását és hosszú távú fenntarthatóságát szolgálják.

Intézkedés elnevezése	Sportcsarnok építése, felújítása
Az intézkedés célja	Járasközpontokban, ahol nincs ilyen létesítmény annak építése
Az intézkedés tartalma	Építés, ahol nincs, csak felújítás, ahol van
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Honvédelmi Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	10 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Valós igények bemutatása

Intézkedés elnevezése	Sportpályák építése rekortán futópályával
Az intézkedés célja	Sportolás szélesebb körben való elterjesztése
Az intézkedés tartalma	Műfüves pályák építése futó pályákkal egyetemben
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Honvédelmi Minisztérium

Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Gyermeklétszám

Intézkedés elnevezése	Közösségi sportparkok továbbfejlesztése
Az intézkedés célja	Sokféle sportpark építése lakótelepeken, eszközbeszerzés
Az intézkedés tartalma	Mozgást támogatni kell minden áron.
Javasolt felelős(ök)	Építési és Közlekedési Minisztérium, Honvédelmi Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	5 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

5.6 Közigazgatás, kultúra

Közigazgatás, kultúra

Közigazgatás

A helyi közigazgatás a **közösségi élet alapintézménye**. Az elkövetkező tíz évben a települési önkormányzatok szintjén, a közigazgatásnak egyszerre kell **emberközelibbé, hatékonyabbá és fenntarthatóbbá** válnia. Ezért minden fejlesztést ezeknek a céloknak kell alárendelni.

A stratégiai cél, hogy 2035-re a **helyi közigazgatás** nyitott, digitális és közösségvezérelt **rendszerként működjön**, amely képes rugalmasan reagálni a társadalmi, gazdasági és környezeti változásokra.

A jövő közigazgatása:

- **Szubszidiaritás és helyi felelősség:** minden feladat ott kerüljön ellátásra, ahol a legközelebb van az érintettekhez.
- **Emberközpontú:** minden döntés a lakosság valós igényeiből indul ki;
- **Digitálisan fejlett, de személyes:** az ügyintézés gyors, kényelmes, ugyanakkor emberi marad;
- **Átlátható és részvételi:** a közösség tagjai beleszólhatnak a döntésekbe, és követhetik azok végrehajtását;
- **Fenntartható:** a működés környezetbarát, takarékos és társadalmi felelősségen alapul.

Megvalósítási keretek:

1. Időhorizont:

- 2025–2027: digitális infrastruktúra és szervezeti kultúra megerősítése.
- 2028–2031: teljes körű online ügyintézés, adatvezérelt döntéshozatal bevezetése.
- 2032–2035: közösségi részvétel és fenntarthatósági célok integrálása a mindennapi működésbe.

2. Erőforrások:

- Európai uniós és hazai fejlesztési programok (pl. Digitális Magyarország, KEHOP, TOP+).
- Partnerségek civil és vállalati szektorral.
- Hálózatos együttműködés más önkormányzatokkal.

3. Várható eredmények 2035-re

- Az állampolgárok 80%-a digitálisan intézi ügyeit.
- A közigazgatási folyamatok átfutási ideje 30–50%-kal csökken.
- A lakossági elégedettség jelentősen nő, különösen az ügyfélkapcsolatokban.
- Az önkormányzatok adatvezérelt döntéshozatallal és átlátható működéssel erősítik a közbizalmat.
- A közigazgatás karbonsemleges működés felé halad.

A közigazgatás az utóbbi másfél évtizedben jelentős átalakításokon esett át. Az, hogy ezek a változások hosszú távon jót tesznek-e majd, most nagyon megmondani nem lehet. Jelenleg azonban még úgy gondoljuk, hogy minden eléggé gyerekcipőben jár, a kormánytisztviselők, köztisztviselők az útjukat keresik, sajnos gyakran a közigazgatáson kívül.

A mindenkor hatalmon lévő pártok alapvető érdeke azonban az lenne, hogy a közigazgatása megfelelő, sőt jó színvonalú legyen, a választóik elégedettek legyenek a meghozott döntések végrehajtásával.

A nagyobb települések, járási székhelyek önkormányzati hivatalai általában olyan épületekben vannak elhelyezve, amelyek nem kizárólagos önkormányzati tulajdonban vannak. Az épületek jó része már sok-sok évtizedes, korszerűtlen fűtésrendszerrel, szociális blokkokkal. A vegyes tulajdoni jellemzők miatt ezek az önkormányzatok a felújítási pályázatoktól sorra elesnek. Nekik is kellene biztosítani a pályázás lehetőségét:

- Köztisztviselők és vezetőik részére rendszeres felkészítés, továbbképzés, melyet jelenléti képzésben, számonkéréssel tudnék elképzelni.
- Ahhoz, hogy a köztisztviselők részére valamiféle ösztönző rendszert tudjunk javasolni, szükség lenne egy akár egy átfogó szociológiai tanulmány készítésére a köztisztviselők élet-és lakhatási körülményeiről, egészségi állapotáról – pályázaton keresztül.
- Köztisztviselők fásultságának megelőzésére, rekreációjára, üdültetésére, csapatépítési kezdeményezésekre lehetne pályázatokat kiírni.
- Jobb munkakörülmények biztosítása érdekében hivatali épületek felújítására, fűtéskorszerűsítésre, szigetelésre lenne jó pályázatokat kiírni.

Intézkedés elnevezése	Polgármesteri hivatalok felújítása, új építése
Az intézkedés célja	Kormányhivatalok és járási hivatalok létrejöttével nem alakult még ki a teljes elválasztás, a hivatalok egy része a polgármesteri hivatalokkal közös épületben működik
Az intézkedés tartalma	Meglévő hivatalok belső felújítása vagy új építése eszközbeszerzéssel együtt
Javasolt felelős(ök)	Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	25 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

Intézkedés elnevezése	Digitális infrastruktúra és szervezeti kultúra, adatvezérelt döntéshozatal megerősítése
Az intézkedés célja	Polgármesteri hivatalok és közös önkormányzati hivatalok közigazgatási és közszolgáltatási feladatellátásának megerősítése, fejlesztése, MI és adatvezérelt döntéshozatal elterjesztése
Az intézkedés tartalma	Meglévő hivatalok megerősítése hardver és szoftver eszközbeszerzéssel és digitális kompetenciaképzéssel együtt
Javasolt felelős(ök)	Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2031
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós és hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Üzembe állított hardverek, szoftverek db/év Elérhető létszám

Intézkedés elnevezése	Településüzemeltetéshez kapcsolódó telephelyek fejlesztése
Az intézkedés célja	A hiányzó, vagy elavult városüzemeltetési telephelyek kialakítása és a meglévők további fejlesztése
Az intézkedés tartalma	Új telephelyek létesítése építéssel vagy felújítással, Meglévő telephelyek bővítése, felújítása
Javasolt felelős(ök)	Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium, önkormányzat
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	5 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás, hazai forrás
Javasolt indikátor(ok)	Telephelyen ellátott kötelező és/vagy önként vállalt önkormányzati feladatok száma

Kultúra

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (Kult.tv.) 76. § (1) bekezdése alapján a települési önkormányzat kötelező feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX törvény (Mötv.) 13. § (1) bekezdése is kimondja, hogy a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen:

„7. kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása”

Ezzel szemben azonban, amit tapasztalunk, a szinte teljes alulfinanszírozottság. Ha a Kult.tv. és az Mötv. alapján viszonylag normális szinten szeretnénk a feladatot ellátni – művelődési ház, ahol rendezvényeket tartanak, különböző szakköröket, vagy teret biztosítani civil szervezetek részére, könyvtárat működtetni stb. – saját bevételei terhére kell ezt megtenni.

Nem minden önkormányzatnak van lehetősége a saját bevételeivel kiegészítenie az állami feladatfinanszírozás mellé a kötelező feladatellátás tényleges költségeit. Ennek orvoslására szükséges:

- olyan pályázatok kiírása, melyek által hosszabb-rövidebb ideig kulturális szakemberek foglalkoztathatók,
- művelődési, kulturális intézmények épületei felújításának pályázati támogatása,
- nagyobb tömegeket megmozgató kulturális és gasztrofesztiválokra pályázati támogatások,

- határon túli kulturális és hagyományőrző kapcsolatok ápolásának pályázati támogatása.

Intézkedés elnevezése	Közösségi központok építése, bővítése, felújítása
Az intézkedés célja	Kultúra nagy részben csak járásközpontokban marad. Ehhez kell hozzá igazítani az infrastruktúra ellátottságát.
Az intézkedés tartalma	Építés, bővítés, felújítás. Egy épületben minden.
Javasolt felelős(ök)	Kulturális és Innovációs Minisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	15 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

Intézkedés elnevezése	Nemzetiségi közösségi központok fejlesztése, kialakítása
Az intézkedés célja	Nemzetiségi identitástudat erősítése, megőrzése
Az intézkedés tartalma	Meglévő központok fejlesztése, újak kialakítása. Építés, felújítás, eszközbeszerzés
Javasolt felelős(ök)	Kulturális és Innovációs Minisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	2 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

Helyi adottságok, okos város – okos közlekedés

Definíció

Az **okos települések olyan (vidéki) közösségek, amelyek intelligens megoldásokat fejlesztenek ki a helyi környezetben felmerülő kihívások kezelésére.** Ezek a meglévő helyi erősségekre és lehetőségekre épülnek a területük fenntartható fejlesztésének folyamatában. A részvételen alapuló megközelítésre támaszkodik a gazdasági, társadalmi és környezeti feltételek javítására irányuló stratégiáik kidolgozásában és végrehajtásában, különösen az innováció előmozdításával és a digitális technológiák által kínált megoldások használatával. Az intelligens települési stratégiák megvalósítása a meglévő kezdeményezésekre építhet.

Helyzetértékelés

Hazánk vonatkozásában egyrészt elmondható, hogy a nagyobb funkcionális központok, amelyek képesek kellően sokrétű, változatos munkahelyek létesítésére és az azokhoz szükséges összetett infrastruktúrák gazdaságos fenntartására munkaerő- és bizonyos esetekben népesség-elszívó hatást gyakorolnak a kisebb településekre, így a hazai kisvárosokra, városias nagyközségekre és községekre is.

Ezeknek a településeknek tehát olyan innovatív fejlesztéseket is meg kell valósítaniuk a városiasodás terén, amelyek a helyi szereplőknek, lakosoknak is inspirálóak, továbbá az odavándorlást vagy az ott élők életminőségének emelését is elősegíthetik.

Csökkenő súlyú, útkereső-, esetleg például alvóvárosokban sürgető feladat az említett meglévő erőforrásokra, helyi tudásra alapozva elindítani azokat a hiánypótló, vagy éppen funkcióbővítő, digitális technikai, technológiai fejlődésre alapozó programokat, melyek az együttműködő városversenyben képessé teszik a helyi közösségeket saját településük és tágabb környezetük életének hatékony, fenntartható és okos menedzselésére.

Az alvóvárosok, agglomerációs települések, vagy valamilyen helyi egyedi adottság, jelleg miatt gyors, hirtelen növekedést mutató községek, városok problémái is ilyen megoldásokat igényelnek. Esetükben kiemelt tervezési elem az új betelepülők igényeinek, szokásainak feltérképezése, megértése.

Megoldandó települési problémák, amely kapcsolódnak a tématerülethez:

- az ingázásból adódhatnak olyan problémák, amelyek időhiányra reagáló megoldásokat igényelnek;
- a lakosság elvárja, hogy az információk gyorsan és pontosan jussanak el hozzájuk;
- szükséges tovább fejleszteni már meglévő szolgáltatásokat;
- a megoldásokkal a lakosság számára időt kell spórolni és kényelmet biztosítani;
- egyszerű megoldásokkal is lehet sikereket, elégedettséget elérni;
- fiatalok helyben tartása és helyi lehetőségek kihasználása cél;
- van, ahol még az internet is hiányzik;
- bűnmegelőzésben is lehet szerepe a megoldásoknak;
- veszélyhelyzetben hangsúlyos szerepe lehet az okos / innovatív / smart megoldásoknak.

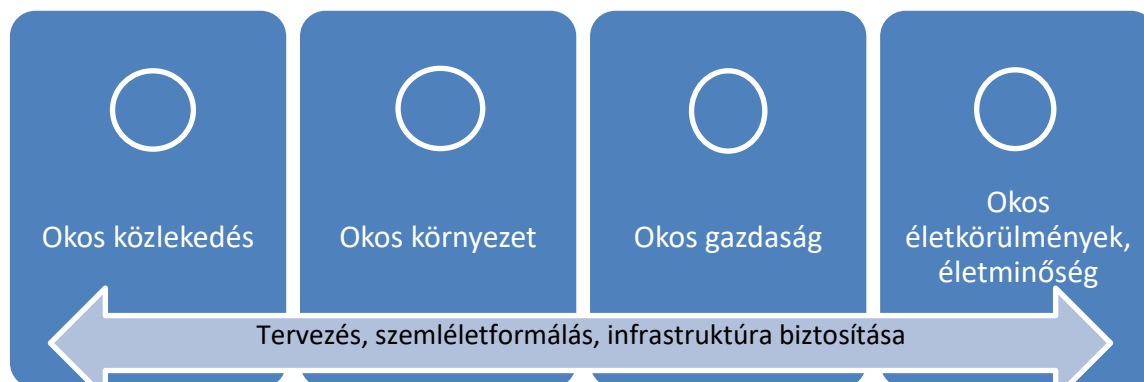
Fejlesztési célok

- energiafelhasználás hatékonyság növelése;
- információk gyorsabb, pontosabb és kényelmesebb eljuttatása, elérése;
- bevételtermelés és költségracionalizálás segítése;
- szemléletformálás, oktatás – érintettek bevonása is, részvételi tanulás.

Alapvetések:

- a fejlesztési javaslatok olyan területekre kell vonatkozzanak, amire az önkormányzatoknak valódi, tényleges ráhatása van;
- fejlesztési alapelvek: alapelv a fenntartható megoldások támogatása, gazdasági, társadalmi és humán erőforrás igények tekintetében is;
- a potenciális támogatottak ugyanúgy lehessenek települési önkormányzatok, polgármesteri/közös önkormányzati hivatalok, önkormányzati fenntartású intézmények és cégek, önkormányzati társulások, kamarák, civil szervezetek és ezek konzorciumai is;
- mérethatékony megoldásokra van szükség; az intézkedések abban a körben valósuljanak meg, ahol a döntések meghozatala és a fenntartható megvalósítás, működtetés a leghatékonyabban kivitelezhető;
- a rendelkezésekre álló forrásokhoz illeszkedő skálázható forrásigényű megoldások segíthetik azt, hogy a terület fejlesztése mindenképpen megvalósuljon, a települések fejlesztésében egyértelműen felmutatható legyen az okos városok irányába való támogatott elmozdulás.

Intézkedések

Intézkedés elnevezése	Helyi adottságokra épülő okos város program – tervezés, szemléletformálás, infrastruktúra biztosítása
Az intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> • A városok sajátosságainak feltérképezése, helyi igények felmérése, a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő „okos” beavatkozások meghatározása és kidolgozása. • Az infrastrukturális fejlesztéseket támogató és megalapozó, alulról jövő, széleskörű partnerség, társadalmi bevonás biztosítása. • Az intézkedés olyan infrastruktúra-fejlesztéseket támogasson, amelyek javítják a települések általános digitális szolgáltatási portfólióját a lakossági szolgáltatások területén, a beruházások során olyan technológiák, módszerek kerüljenek alkalmazásra, amelyek környezetkímélő módon biztosítják a település működését, elősegítik a fenntartható fejlődést. • A gazdaság élénkítés és az önkormányzatok bevételeinek növelése érdekében meghatározott és megvalósítandó mezőgazdasági, iparfejlesztési, turisztikai, közlekedés és környezetfejlesztési, valamint az életminőség javítását szolgáló okos megoldásokhoz szükséges alapinfrastruktúrák, ezek tanulmányterveinek, hatástanulmányainak, illetve költségvetésének elkészíttetése, támogatása.
Az intézkedés tartalma	<ol style="list-style-type: none"> 1.) Okos város stratégiák készítése és felülvizsgálata. Integrált városfejlesztési stratégiák készítése és felülvizsgálata a Lechner Tudásközpont Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság által biztosított okos város módszertan alapján. 2.) Lakosságot és az intézményeket, gazdasági és civil szereplőket megszólító, részvételi technikákon alapuló, interaktív programok lebonyolítása, melyek lehetőséget biztosítanak az okos várossal kapcsolatos szemléletformálásra, a helyi igények felmérésére, az alulról jövő kezdeményezések döntéshozatalba történő becsatornázására. Fontos, hogy az önkormányzat pontosan azonosítsa és megszólítsa az érintetteket és a programok lehetőséget biztosítsanak az információcserére a szereplők között. Erre egy javasolt forma

	<p>lehet a meet-up alkalmak szervezése: képzéssel, tájékoztatással egybekötött interaktív beszélgetések szervezése, melyek nem ad-hoc jelleggel kerülnek megszervezésre, hanem bizonyos időközönként ismétlődnek lehetőséget nyújtva a rendszeres kapcsolattartásra, új szereplők folyamatos bevonására is.</p> <p>3.) A beruházás típusú okos város fejlesztésekhez kötelezően megvalósítandó, a tervezett, folyamatban lévő és befejezett beruházást kiegészítő soft tevékenységek megvalósítása a lakosság, gazdasági és civil szereplők, intézmények tájékoztatása és bevonása érdekében. Ezáltal biztosítható a fejlesztések társadalmi elfogadottsága, a kialakított okos város megoldásban rejlő potenciál teljes kiaknázása.</p> <p>4.) Alapinfrastruktúrák és az okos város megoldások irányításához szükséges központi infrastruktúra létrehozása. Az e-ügyintézés kiszélesítése érdekében lakossági és vállalkozói szemléletformálás, segítségnyújtás.</p>
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Miniszterelnökség, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	3 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

Intézkedés elnevezése	Helyi adottságokra épülő okos város program – okos közlekedés
Az intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> • A városok közlekedési sajátosságainak feltérképezése, helyi igények felmérése, a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő „okos” beavatkozások meghatározása és kidolgozása. • Az infrastrukturális fejlesztéseket támogató és megalapozó, alulról jövő, széleskörű partnerség, társadalmi bevonás biztosítása. A közlekedés-biztonsági és hatékonysági fejlesztéseket támogató és megalapozó, széleskörű partnerség, társadalmi bevonás biztosítása.
Az intézkedés tartalma	<p>Közlekedési stratégiák készítése és felülvizsgálata a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság által biztosított okos város módszertan alapján.</p> <p>Lakosságot – elsősorban a fiatalokat – a gyermekintézményeket és civil szereplőket megszólító, online, interaktív programok lebonyolítása, melyek lehetőséget biztosítanak a közlekedési kultúra és szabályok tanítására szemléletformálásra, a közlekedésbiztonság fokozása érdekében.</p> <p>Fontos, hogy az önkormányzatok térségi szinten pontosan azonosítsák és megszólítsák az érintetteket és a programok</p>

	<p>lehetőséget biztosítsanak az információcserére a szereplők között, valamint a tudásmegosztásra.</p> <p>A beruházás típusú közlekedési okos város fejlesztések, amelyek a gyakorlatban hozzájárulnak a közlekedésbiztonság (elsősorban a gyalogos és kerékpáros közlekedés) fokozásához, a forgalom dinamizálásához (pl. okos parkoló stb.) és valós közlekedési információk nyújtásával, alternatív útvonalak ajánlásával és a közösségi közlekedés prioritásával hozzájárulnak a csúcsidei forgalmi lassulás vagy dugók megakadályozásához, gyors felszámolásához, valamint a közlekedési ágak közötti váltás lehetőségéhez.</p> <p>Példák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Okos parkolás, olyan alkalmazás, amely valós idejű parkolóhely szintű foglaltsági információt nyújt felhasználóinak. - A Sensibel egy résztvevői platform, amely biztosítja a városlakók számára, hogy megosszák a biciklizési tapasztalataikat. - Okos közösségi közlekedési rendszer, a valós idejű gépjárműkövetés és az ehhez kapcsolódó utastájékoztató rendszer, a mobileszközös utazástervező alkalmazás, a jegyértékesítést és a pénzügyi elszámolásokat egy rendszerbe szervező megoldás. - Fuvarmegosztási alkalmazások, telekocsi szolgáltatások. - Okos közlekedés-szervezés, forgalmdinamizáló automatikusan rendszerek beépítése a városi forgalomszervezésbe, pl. okos közlekedési lámpa, amely figyeli a forgalmi helyzetet és annak megfelelően automatikusan kezeli azt a városi dugók, torlódások megakadályozása érdekében
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Miniszterelnökség, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	20 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

Intézkedés elnevezése	Helyi adottságokra épülő okos város program – okos környezet
Az intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> • Az épületek energiahasználatának racionalizálása, fenntarthatóvá tétele. • A helyi közvilágítás energiaracionalizálása, a lámpaoszlopok közvilágítási funkcióján túlmutató eszközökkel való felszerelése, fejlesztése A helyi levegőminőség javítása, légszennyezést okozó szennyező források feltárása.

Az intézkedés tartalma	<p>Önkormányzati épületeket összekapcsoló okos hálózat kialakítása a villamos energia-, földgáz- és vízfogyasztás monitorozása, távvezérlése céljából.</p> <p>Önkormányzatok között energiaközösségek létrehozása.</p> <p>Okos közvilágítás kialakítása, amelynek keretében a közvilágítás energiaracionalizálása, valós igényekhez való igazítása történik, illetve olyan okos lámpatestek kihelyezése valósul meg, amelyben egy hálózatba kapcsolt világítótestek és az irányítóközpont között kétirányú adatkapcsolat és távvezérlés kerül kialakításra, valamint alkalmas más „okos” vagy hagyományos technológiák és szolgáltatások rendszerbe integrálására (pl.: kamera rendszer, WIFI hotspotok, fénymérő szenzor, vezérelt díszvilágítás, légszennyezettség-mérő szenzor, stb.).</p> <p>Helyi légszennyezettség mérésére, nyomon követésére, szennyező források kiszűrésére alkalmas érzékelők telepítése, ezen érzékelők adatainak továbbítása, nyilvános felületen való publikálása.</p>
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Energiaügyi Minisztérium, Miniszterelnökség, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	25 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám

Intézkedés elnevezése	Helyi adottságokra épülő okos város program – okos gazdaság
Az intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> • A városok mezőgazdasági, ipari és turisztikai sajátosságainak felmérése, helyi igények felmérése, a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő „okos” beavatkozások meghatározása és kidolgozása. • A városok gazdasági szereplőinek munkaszervezési szokásainak feltérképezése. • Az infrastrukturális fejlesztéseket támogató és megalapozó, alulról jövő, széleskörű partnerség, társadalmi bevonás biztosítása. • A helyi vállalkozók, vállalkozói csoportok összekötése. • A mezőgazdaságban ismert új technológiák adaptációjának támogatása eleinte helyi rendszerekbe, majd kellő információ és tapasztalat birtokában nagyobb területi egységekre optimalizálva.
Az intézkedés tartalma	Mezőgazdasági adatszolgáltató mérőpontok kialakítása. Műholdas rendszerekkel kommunikáló IoT rendszerek tervezése, melyek képesek komplex adatbázisok felhasználóbarát előállítására (például növénykultúra fejlődése, talajjellemzők

	<p>(fizikai, kémiai), talaj összetétel, időjárás paraméterek). Az elérhető adatok alapján a felkészített gazdálkodók optimalizálni tudják termelésüket, azaz minimálisra szoríthatják a beavatkozások körét: permetezés, műtrágyázás, talajforgatás, mélyszántás. Ez által elkerülhető a termőföld minőségének további degradációja, sőt megújulása várható, továbbá jobb hozamok, egészségesebb termények előállítása is lehetségessé válik.</p> <p>Turizmus Turisztikai attrakciók kialakítása, fejlesztése smart megoldásokkal, amelyek a helyi látványosságok marketing értékét növelik és a legrövidebb idő alatt a legjobb minőségben elérhető turisztikai szolgáltatásokat biztosítják.</p>
Javasolt felelős(ök)	Agrárminisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	7 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Lakosságszám, vállalkozások száma

Intézkedés elnevezése	Helyi adottságokra épülő okos város program – okos életkörülmények, életminőség
Az intézkedés célja	<ul style="list-style-type: none"> • A városok sajátosságainak feltérképezése, helyi igények felmérése, a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő „okos” beavatkozások meghatározása és kidolgozása. • Az infrastrukturális fejlesztéseket támogató és megalapozó, alulról jövő, széleskörű partnerség, társadalmi bevonás biztosítása Hatékony, gyors tájékoztatás biztosítása, interaktív kommunikáció a digitális térben.
Az intézkedés tartalma	<p>1) Közbiztonság</p> <p>a) A bűnmegelőzés és közbiztonság növelés érdekében meghatározott és megvalósítandó alapinfrastruktúra tanulmánytervének, hatástanulmányának és költségvetésének elkészítése (létesítésre vagy bővítésre).</p> <p>b) Az előzmények alapján a településen elhelyezésre kerülő térfigyelő és rendszámfelismerő kamerarendszerek, rögzítő központok és a hozzájuk kapcsolódó fejlett adatelemző szoftverek telepítése, fejlesztése, igény esetén integrálása, összekapcsolása a BM rendszerébe.</p> <p>c) A közbiztonsági, rendészeti feladatellátásban dolgozó önkormányzati rendészeti feladatokat ellátó személyek felszerelése közterületi-külterületi rendészeti, közbiztonsági feladatellátást szolgáló integrált szoftvercsomaggal.</p> <p>2) Idősgondozás, szociális alapellátás telepítése, fejlesztése</p>

	<ul style="list-style-type: none"> a) Olyan infokommunikációs rendszer kidolgozása, amely az gondos órában tárolt egészségügyi adatok monitorozására lenne alkalmas. b) Otthoni ápolást végzők home office munkavállalásának elősegítése. <p>3) <i>Digitális Tér fejlesztése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) Az emberek kezében lévő okos eszközök közösségi célú használatának ösztönzése, az élethosszig tanulás ösztönzése az idősebb generációk digitális képességfejlesztése. b) Fiatalok helyi kötődésének erősítése, a részvételre nevelés eszközeinek megvalósítása, az élethosszig tartó tanulás folyamatának kialakítása. c) Kulturális részvétel fokozása, ösztönzése technológiai fejlesztésekkel. <p>4) <i>Innovatív lakó és munkakörnyezet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) Önkormányzatok számára a rugalmas munkavégzéshez szükséges eszközök beszerzése és a használatához szükséges informatikai háttér megteremtése. b) Szintén fontos az okos eszközök, okos utcabútorok elterjesztése is, mint például a szoftveresen vezérelt köztéri világítás. <p>5) <i>Anyaghasználatra javaslatok:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) Okos építőanyagok használata preferált. b) Újrahasznosított műanyagok használata, a nagy fenntartási költségekkel bíró fa alapanyagok helyett. Gumiabroncsok ismételt felhasználása: út- és járdaépítések, játszóterek és sportpályák burkolásánál.
Javasolt felelős(ök)	Belügyminisztérium, Építési és Közlekedési Minisztérium, Kulturális és Innovációs Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium
Javasolt ütemezés	2026-2030
Becsült forrásigény	10 Mrd Ft/év
Forrástérkép	Uniós forrás
Javasolt indikátor(ok)	Elérhető létszám